

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Diplomová práce

2017

Blanka Kudrnová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Blanka Kudrnová

**Mediální konstrukce zdravotního rizika
v českém prostředí na příkladu viru zika**

Diplomová práce

Praha 2017

Autor práce: **Blanka Kudrnová**

Vedoucí práce: **PhDr. Vlastimil Nečas, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2017

Bibliografický záznam

KUDRNOVÁ, Blanka. *Mediální konstrukce zdravotního rizika v českém prostředí na příkladu viru zika*. Praha, 2017. 85 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Vlastimil Nečas, Ph.D.

Abstrakt

Diplomová práce identifikuje charakteristiky českého zpravodajství v souvislosti s mediální konstrukcí zdravotních hrozeb na příkladu viru zika, přičemž se soustředí na tištěná média. Výchozími studiemi je výzkum T. Knířové (2011), která se věnovala komparaci konstrukce rizika prasečí chřipky v britském deníku The Times a české MF Dnes, a analýza mediální agendy ptačí chřipky, nemoci šílených krav a západonilské horečky v amerických The New York Times (Shih, Wijaya, Brossard, 2008). Práce využívá metodu kvantitativní obsahové analýzy doplněnou o interpretativní čtení textu. Nebezpečí virové infekce zika je zde analyzováno s ohledem na koncepty nastolování agendy, rámcování a mediální cykly pozornosti.

Abstract

This Master's thesis identifies the characteristics of the Czech media in the context of the media construction of health risks – the Zika virus, focusing on the printed media. Research by T. Knířová (2011), comparing the construction of swine flu risk between the British daily newspaper The Times and the Czech daily MF Dnes, and the analysis of the avian influenza, mad cow disease and West Nile fever in The New York Times (Shih, Wijaya, Brossard, 2008) are the initial works. The thesis uses a method of quantitative content analysis extended by an interpretative text reading. The risk of viral infection is analyzed with regard to concepts of agenda-setting, framing, and issue-attention cycles.

Klíčová slova

nastolování agendy, analýza rámců, cyklus pozornosti, mediální konstrukce rizik, obsahová analýza, virus zika

Keywords

agenda-setting, framing, issue-attention cycle, media construction of risks, content analysis, Zika virus

Rozsah práce: 112 463 znaků včetně mezer

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 19. 5. 2017

Blanka Kudrnová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Vlastimilu Nečasovi, Ph.D. za vstřícnost, cenné rady a připomínky při vedení této práce, Kubovi za neutuchající podporu a bystré oko a Zorince za vytvoření kvalitního zázemí pro psaní.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Kudrnová Blanka	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2014	
E-mail diplomantky/diplomanta: kudrnovab@seznam.cz	
Studijní obor/forma studia: Mediální studia/prezenční	

Předpokládaný název práce v češtině:

Mediální konstrukce zdravotního rizika v českém prostředí na příkladu viru Zika

Předpokládaný název práce v angličtině:

The Role of the Media in Construction of Health Risks in Czech Republic by the Example of Zika Virus

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013)

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)

LS 2016/2017

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Práce bude navazovat na předchozí výzkum T. Knířové (2011), jenž komparuje konstrukci rizika prasečí chřipky u britského deníku The Times a českého deníku MF Dnes. Riziko prasečí chřipky je zde analyzováno zejména s ohledem na jeho potenciál k vytvoření mediální paniky a ohrožení ontologického bezpečí v průběhu jednoho roku jeho mediální agendy.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Cílem práce je zmapování problematiky mediální konstrukce zdravotních rizik v České republice. S ohledem na předchozí provedený výzkum (Knířová, 2011) bude možné porovnat nastolování agendy a strukturální vlastnosti zpravodajství týkajícího se rizik a prokázat, zda jsou předchozí závěry zobecnitelné a aplikovatelné také na jiné zdravotní hrozby (virus Zika), v jiném časovém období a v rámci širšího spektra médií.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod – popis zvoleného tématu a struktury práce
2. Teoretická část
 - a. Přehled dosavadních poznatků o mediální konstrukci zdravotních rizik s ohledem na obsahovou část zpravodajství
 - b. Vybrané koncepty mediálního diskurzu poskytující teoretická východiska pro vlastní výzkum
3. Výzkumná část
 - a. Ukotvení výzkumu – cíle výzkumu, formulace výzkumných oblastí, metodologická východiska, výběr analyzovaného souboru
 - b. Analýza a interpretace výsledků
4. Závěr

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Analýza se bude týkat článků s požadovanými klíčovými slovy (virus Zika), otištěných ve vybraných českých periodikách vydaných v období let 2015–2016

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Teoretická část bude zpracována na základě odborné literatury. Ve výzkumné části bude využita metoda kvantitativní obsahové analýzy – k potvrzení nebo vyvrácení formulovaných hypotéz, doplněná o interpretativní čtení textu.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

BERRY, Tanya R., Joan WHARF-HIGGINS a P.J. NAYLOR. SARS Wars: An Examination of the Quantity and Construction of Health Information in the News Media. *Health Communication* [online]. 2007, **21**(1), 35-44. DOI: 10.1080/10410230701283322. ISSN 10410236.

Případová studie zkoumá výstavbu zpravodajství (tisk, rozhlas, televize, internet) týkajícího se zdravotních témat a poskytuje empirické východisko pro další výzkum konstrukce rizik.

DOWNS, Anthony. The issue-attention cycle. *The Public Interest*. 1972, **5**(38), 38–50.

Článek na příkladu problémů týkajících se životního prostředí demonstruje tendence, které se řídí podobnými vzory cyklického chování a věnované pozornosti, přičemž v tomto procesu hrají významnou roli sdělovací prostředky.

FUNKHOUSER, G. Ray. The Issues of the Sixties: An Exploratory Study in the Dynamics of Public Opinion. *Public Opinion Quarterly* [online]. 1973, **37**(1), 62. DOI: 10.1086/268060. ISSN 0033362x. Dostupné z: <http://poq.oxfordjournals.org/cgi/doi/10.1086/268060>

Funkhouserova studie mapuje vztah (vzájemné korelace) mezi mediální agendou, veřejným míněním a realitou (skutečným stavem věcí) a prokazuje platnost hypotéz o nastolování agendy i mimo volební prostředí (viz např. tzv. Chapel Hill Study).

KNÍŘOVÁ, Tereza. *Dva mediální obrazy konstrukce rizika prasečí chřipky (The Times vs. MF Dnes)*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.

Diplomová práce komparuje konstrukci rizika prasečí chřipky u britského deníku The Times a českého deníku MF Dnes. Základními teoretickými rámci jsou teorie „rizikové společnosti“, governmentality a mediální paniky. V rámci analýzy jsou ale také využity koncepty mediálního diskurzu jako agenda setting, framing nebo zpravodajské hodnoty.

SHIH, Tsung-Jen, Rosalyna WIJAYA a Dominique BROSSARD. Media Coverage of Public Health Epidemics: Linking Framing and Issue Attention Cycle Toward an Integrated Theory of Print News Coverage of Epidemics. *Mass Communication and Society*. 2008, **11**(2), 141-160. DOI: 10.1080/15205430701668121. ISSN 1520-5436. Dostupné také z:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15205430701668121>

Studie využívá analýzu rámců a cyklu pozornosti k výzkumu mediální prezentace zdravotních epidemií a popisuje vývoj mediálních obav a narativních postupů novinářů s ohledem na různé fáze vývoje chorob.

SCHULZ, Winfried a Irena REIFOVÁ. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 2., přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0827-8.

Publikace zpracovává metodu obsahové analýzy z teoretického hlediska, v druhé části je pak rozpracován i konkrétní příklad této analýzy a její jednotlivé postupy.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

ČERNÁ, Lucie. *Referování o významných krizových událostech v českých denících na příkladu mexické chřipky*. Praha, 2011. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Vedoucí práce Prof. PhDr. Jiří Kraus, DrSc.

CIBOROVÁ, Kateřina. *Budování mediální agendy v českých médiích na příkladu zpravodajství o zdravotnictví*. Praha, 2015, 141 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Vlastimil Nečas, PhD.

KNÍŘOVÁ, Tereza. *Dva mediální obrazy konstrukce rizika prasečí chřipky (The Times vs. MF Dnes)*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mediálních studií a žurnalistiky. Vedoucí práce PhDr. Jaromír Volek, Ph.D.

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

Obsah

1. ÚVOD.....	2
2.1 ZKOUMÁNÍ MEDIÁLNÍ KONSTRUKCE RIZIK	4
2.1.1 <i>Nastolování agendy v procesu konstrukce rizik</i>	4
2.1.2 <i>Rámcování jako přístup k studiu médií</i>	6
2.1.2.1 Typologie rámců	8
2.1.2.2. <i>Rámcování jako způsob konstrukce rizika</i>	10
2.1.3 <i>Zpravodajské zdroje v kontextu rámcování</i>	11
2.1.4 <i>Cyklus pozornosti</i>	12
2.2 VIRUS ZIKA	15
2.2.1 <i>Charakter onemocnění</i>	15
2.2.2 <i>Virus zika v České republice</i>	16
2. VÝZKUMNÁ ČÁST	17
2.3 METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA.....	17
2.3.1 <i>Identifikace výzkumného problému a výzkumný cíl</i>	17
2.3.2 <i>Výzkumné otázky</i>	17
2.3.3 <i>Výzkumné metody</i>	25
2.3.4 <i>Definice vzorku</i>	26
2.4 ANALÝZA	28
2.4.1 <i>Základní charakteristiky vzorku</i>	28
2.4.2 <i>Mediální prostor věnovaný viru zika</i>	29
2.4.3 <i>Mediální kontextualizace nebezpečí viru zika</i>	34
2.4.4 <i>Rámcování viru zika</i>	36
2.4.5 <i>Způsob referování o nebezpečí viru zika</i>	45
2.4.6 <i>Zpravodajské zdroje v rámci mediální agendy viru zika</i>	49
2.4.7 <i>Shrnutí výsledků</i>	52
3. ZÁVĚR.....	56
4. SUMMARY.....	58
5. POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE	59
6. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	65
7. SEZNAM GRAFŮ.....	66
8. SEZNAM TABULEK	67
9. SEZNAM PŘÍLOH	68
10. PŘÍLOHY	69

1. Úvod

Předložená diplomová práce vychází z výzkumu T. Knířové (2011), jenž se věnuje komparaci konstrukce rizika prasečí chřipky u britského deníku The Times a českého deníku MF Dnes. Mediální zobrazení prasečí chřipky je zde analyzováno v kontextu teorie o nastolování agendy a s ohledem na jeho potenciál k vytvoření mediální paniky. V naší práci budou použité teorie rozšířeny o poznatky dalších studií věnujících se prezentaci rizik v médiích včetně konceptu cyklu pozornosti. Následně tak bude možné porovnat způsob nastolování agendy a strukturální vlastnosti zpravodajství tohoto typu v českém prostředí obecně.

Cílem práce je identifikovat charakteristiky českého zpravodajství v souvislosti s mediální konstrukcí zdravotních hrozeb na příkladu viru zika, přičemž se soustředíme na tištěná média. S ohledem na omezený prostor pro prezentaci obsahu jsou totiž nejvhodnějším materiálem pro studium rizik dlouhodobějšího charakteru, což blíže vysvětlujeme v rámci definice vzorku.

Přestože je mediální konstrukce rizik etablovaným tématem zahraničních výzkumů, v českém prostředí jsou podobné práce ojedinělé. Klíčovou studií našeho výzkumu je proto výše uvedená analýza T. Knířové (2011), na jejíž poznatky budeme navazovat do té míry, aby bylo možné posoudit, zda se v českém tisku projevují stejné charakteristiky spojené s mediálním pokrytím zdravotních hrozeb, tak jak je v roce 2011 popsala na příkladu prasečí chřipky, a zda lze vysledovat obecně platné způsoby konstrukce rizik v českém prostředí také na širším spektru médií a v dlouhodobějším časovém horizontu.

Dále budeme srovnávat podobnosti a rozdíly v nastolování agendy a způsobu rámcování mezi virem zika a dříve zkoumanými nemocemi v zahraničí – ptačí chřipkou, nemocí šílených krav a západonilskou horečkou, tak jak je popisují Shih, Wijaya a Brossard (2008). A to především s důrazem na vývoj v jednotlivých fázích tzv. *cyklu pozornosti*, abychom mohli prokázat, že zdravotní riziko patří k tomu typu rizik, která procházejí fázemi pozornostního cyklu, jež definuje Downs, a že se způsoby rámcování v těchto jednotlivých fázích proměňují.

Teoretická část představuje vybrané koncepty mediálního diskurzu poskytující východiska pro vlastní výzkum. S ohledem na stanovené cíle práce se věnujeme teorii nastolování agendy v procesu konstrukce rizik a teorii rámcování včetně různorodých

přístupů k uchopení tohoto konceptu. Soustředíme se také na způsob práce se zpravodajskými zdroji a výše zmíněný koncept cyklu pozornosti.

V analytické části práce stanovujeme výzkumné otázky vyplývající z představených teoretických konceptů a výše zmíněných studií. Výzkumnou metodou je rozsáhlá kvantitativní obsahová analýza, doplněná o interpretativní čtení textu. S ohledem na velikost výzkumného vzorku (575 článků) tuto kombinaci kvantitativních a kvalitativních postupů považujeme za nejvhodnější, přestože samozřejmě má své limity, kterým se podrobněji věnujeme v závěru.

Z hlediska techniky a struktury odpovídá předkládaná práce stanoveným tezím, drobných změn doznaly cíle práce, které jsme rozšířili o srovnání se zahraničními výsledky studií na podobné téma. Tato změna však nijak zásadně nezměnila charakter práce, a naopak přispěla ukotvení práce do širšího kontextu.

2.1 Zkoumání mediální konstrukce rizik

Masová média mají v moderní společnosti nezpochybnitelnou roli a v souvislosti s tím jsou předmětem podrobného zkoumání, a to včetně jejich historických, sociálních, ekonomických, politických, právních, etických i psychologických kontextů a aspektů. Jednou z dlouhodobě atraktivních otázek mediálních studií je problematika spojená s poznáním působení médií. *„Mediální účinky jsou přítomné konstantně, neboť jsme neustále vystaveni vlivu médií, a to buď přímo, nebo nepřímo. Formují naše znalosti, postoje, emoce i chování. (...) Kontrola nad mediálními účinky je podmíněna důkladným studiem a pochopením těchto procesů.“* (Potter, 2004: 95). Přestože teorie mediálních účinků dnes již dnes nepracuje s hypotézou tzv. všemocných médií, obrací pozornost k dlouhodobějším a nepřímým účinkům médií, ovlivňování preferencí a pozornosti veřejnosti. Dle závislostní teorie formulované Melvinem DeFleurem a Sandrou Ball-Rokeach (1996) význam médií stoupá zejména ve chvíli, kdy publikum nemá k dispozici jiné informační zdroje a nemůže využít svých empirických zkušeností.

V kontextu zdravotních rizik, se kterými většina příjemců mediálních sdělení nemá přímou zkušenost, mají média moc ovlivnit veřejné vnímání těchto problémů prostřednictvím toho, co publikují a jaký kontext využijí k prezentaci daných informací. Média mohou současně ovlivnit tendence některých jedinců přeceňovat, nebo naopak podceňovat riziko vybraných zdravotních problémů a následně jejich rozhodování. (Berry et al., 2007: 35)

Z tohoto důvodu je třeba věnovat pozornost nejen přítomnosti a množství článků týkajících se zdravotních rizik, ale především jejich obsahu, struktuře a kontextu, ve kterém se objevují. Dosavadní poznatky o mediální konstrukci rizik zejména s ohledem na obsahovou část zpravodajství budou reflektovány v následujících podkapitolách.

2.1.1 Nastolování agendy v procesu konstrukce rizik

Vliv médií na veřejné mínění a schopnost nastolovat témata, kterým veřejnost následně přisuzuje větší významnost, jsou předmětem odborného zájmu již od počátků komunikačních výzkumů. Teorie nastolování agendy vychází z předpokladu, že intenzita a význam, které jsou ze strany médií přikládány určitému problému, ovlivňují způsob, jakým tento problém vnímá a přijímá publikum. Média tak disponují

mechanismy, které mají schopnost určovat, co veřejnost považuje za důležité a co nikoliv.

Na skutečnost, že média mohou skrze své obsahy formovat lidské vnímání světa, upozorňuje již v roce 1922 Walter Lippmann v práci *Veřejné mínění*, kde hovoří o důvěryhodných obrazech, které si lidé vytváří ve svých hlavách, aniž by s danými skutečnostmi měli přímou zkušenost (Lippmann, 2015: 32). Praktickému výzkumu na toto téma se věnovali Maxwell E. McCombs a Donald L. Shaw koncem šedesátých let minulého století, kteří poprvé pracovali s dnešním výrazem agenda-setting resp. nastolování agendy. Tento fenomén zkoumali v kontextu předvolební kampaně v USA v roce 1968¹ a následně popsali ve společné publikaci z roku 1972 nazvané *Agenda-setting function of mass media* (McCombs, Shaw, 1972). Jednalo se o první empirické ověření vztahu mezi veřejnou a mediální agendou. Došli k závěru, že nastolování agendy je přímo funkcí masových médií, která preferováním určitých témat ovlivňují postoje veřejnosti – „*voliči mají sklon sdílet složenou mediální definici toho, co je důležité, což potvrzuje schopnost masových médií nastolovat agendu*“ (McCombs, Shaw, 1972: 184). Ačkoliv se jednalo pouze o potvrzení vzájemné korelace obou agend, a nikoliv jejich kauzality, odborný zájem o procesy nastolování agendy od této chvíle rostl². Od počátečního prostého porovnávání kvantitativního zastoupení témat s tím, jakou důležitost těmto tématům přikládá veřejnost, se výzkumy postupně přesunuly ke kvalitativním metodám. Pro druhou fázi vývoje výzkumů nastolování agendy je tak charakteristický koncept rámcování³ a s ním související analýza rámců, která se snaží postihnout, jakým způsobem média dané téma prezentují. V centru zájmu stojí rovněž koncepty zkoumající způsoby a mechanismy, pomocí nichž jsou utvářeny mediální obsahy, jako je například gatekeeping, zpravodajské hodnoty, mediální rutiny nebo intermediální nastolování agendy.

Knířová (2011) ve své práci vychází z výše zmíněného předpokladu, že s některými skutečnostmi nemáme žádnou přímou zkušenost, kromě té zprostředkované médii, a o některých jevech se ani jinak než z médií nedozvídáme, což je i případ zdravotních rizik, která nás přímo či nepřímo ohrožují. Odkazuje se v této souvislosti na studii Shony Hilton a Emily Smith (2010), z níž vyplývá, že ve spojení

¹ Tzv. Chapel Hill Study

² Viz například Funkhouserova studie *The Issues of the Sixties: An Exploratory Study in the Dynamics of Public Opinion* (1973). Mapuje vztah (vzájemné korelace) mezi mediální agendou, veřejným míněním a realitou (skutečným stavem věcí) a prokazuje platnost hypotéz o nastolování agendy i mimo volební prostředí.

³ Angl. framing

s rizikem nákazy prasečí chřipkou lidé ve Velké Británii identifikovali média jako svůj primární zdroj informací, bez ohledu na skutečný stav věcí.

K obdobnému závěru dochází i Bomlitz a Brezis (2008), dle nichž mediální pokrytí neodpovídá vždy statistické významnosti rizik, což se projevuje zejména u nově objevených či exotických nemocí nehledě na jejich reálný dopad. Své závěry demonstrují na příkladu Spojených států, kde v roce 2003 zemřelo v důsledku onemocnění SARS a bioterorismu méně než 12 lidí, ale v médiích se objevilo více než 100 000 zpráv spojených s těmito tématy. Naproti tomu v témže roce zabila západonilská horečka stovky lidí, v souvislosti s AIDS zemřely dokonce tisíce lidí a dalších 800 000 lidí v USA každoročně umírá na následky kouření a nedostatek tělesné aktivity, což ovšem vyvolává mnohem menší pozornost médií.

Vztah mezi médii a riziky ohrožujícími společnost popisuje také Sandman (1994), který rovněž upozorňuje na skutečnost, že mediální pokrytí rizik nesouvisí se závažností nebezpečí. Místo toho média spoléhají na tradiční zpravodajské hodnoty, jako je aktuálnost, personalizace či geografická blízkost (Sandman, 1994: 251–252). Statistickým údajům popisujícím skutečnost a stupni nebezpečí doprovázející riziko je tak při výběru zpráv připisována menší důležitost než stupni strachu, zděšení či rozrušení, které riziko vyvolává. Sandman odkazuje v této souvislosti na svůj předchozí výzkum (Johnson, Sandman, Miller, 1992), ze kterého vyplývá, že odborné (technické) údaje o rizicích mají na vnímání publika, na rozdíl od alarmujících informací o poškozených osobách, velmi malý, nebo dokonce žádný vliv (Sandman, 1994: 254).

Kromě četnosti mediálních výstupů a způsobu jejich prezentace je nezbytné vzít v potaz také kontext, v rámci kterého média téma – v tomto případě zdravotní riziko, uvádějí. Kontext je určující jednak při vytváření rámce zprávy, jednak při jeho interpretaci a „*specifikuje potřebnou vnější informaci o významu, referenci některého znaku, doplňuje to, co je elipsou vynechané*“ (Čermák, 2011: 187).

2.1.2 Rámcování jako přístup k studiu médií

Ve vztahu ke konceptu nastolování agendy řadíme rámcování obvykle k výše zmíněným analýzám druhého stupně, ačkoliv jeho definice, teoretické vymezení a metodologické ukotvení je stále nejednotné a nejasné. Různí autoři tak rámcování chápou do značné míry subjektivně (viz např. Entman, 1993; Gamson a Modigliani, 1989; Scheufele, 1999; Scheufele a Tewksbury, 2007; de Vreese, 2005). Napříč společenskovědními disciplínami proto můžeme na rámcování odkazovat jako na teorii

nebo koncept, ale také jako model, výzkumnou metodu a v širší souvislosti také jako na paradigma.

Rozptýlenou konceptualizaci rámcování řada odborníků spojuje právě s multidisciplinárním užitím a považuje to za jednu z největších výhod (D'Angelo, 2002; de Vreese, 2005), jiní autoři (Entman 1993; Scheufele, 1999) naopak volají po ucelenějším pojetí. *„Dokonce ani v rámci zkoumání účinků médií nefunguje koncept rámcování a jeho analýza jako plnohodnotné teoretické paradigma a nemá koherentní metodologický dosah. Místo toho je analýza rámců spíše výčtem různých a někdy nesouvisejících metod analýzy diskurzu. (...) V důsledku nekonzistentního teoretického modelu existuje mnoho způsobů, jak k rámcování přistupovat, což znemožňuje vzájemně srovnávat získaná zjištění. Budoucí výzkum by se proto měl soustředit na integraci dosavadních poznatků do konzistentního modelu“* (Scheufele, 1999: 118).

Historické kořeny teorie rámcování spojujeme obvykle s dílem sociologa Ervinga Goffmana (1974), který předpokládá, že jednotlivci nejsou schopni vnímat svět v jeho komplexnosti a rámce fungují jako nástroj interpretace a strukturace a způsob porozumění naší každodenní sociální zkušenosti. Na Goffmanovo psychologicko-sociologické pojetí navazuje řada autorů, kteří jeho úvahy převádí do prostředí analýz vztahu čtenáře a mediálních obsahů, kde nachází své místo právě v rámci teorie agenda-setting. *„Umístění konceptu rámcování do kontextu teorie agenda-setting podtrhuje jeho důsledky stejně jako jeho schopnost organizovat a strukturovat myšlení“* (McCombs, 2009: 135).

Entman na základě syntézy poznatků popsaných v příslušné literatuře definuje rámce jako: *„výběr a zdůraznění některých aspektů události a jejich vzájemné propojení, které podporuje určitý způsob interpretace, hodnocení či řešení“* (Entman, 2004: 5), a upozorňuje, že jsou důležité nejen zdůrazněné aspekty komunikátu, ale také ty potlačené.

Slova a obrazy, které tvoří rámce, disponují různým potenciálem pro ovlivnění myšlení publika. Výše tohoto potenciálu se odvíjí od jejich dosahu (frekvence výskytu a význačnosti) a kulturní rezonance. Zásadně je ovlivněna také konkrétními charakteristikami jednotlivce, jako jsou potřeba orientace, míra mediální expozice, interpersonální komunikace a sociální vazby. Rámce, které pracují s kulturními symboly, jež jsou patrné, srozumitelné, zapamatovatelné a emočně nabitě, mají vyšší šanci na vyvolání obdobných reakcí u velké části publika. (Entman 2004: 6)

Vliv rámcování na veřejné mínění a na to, jaké aspekty bere jedinec v úvahu při formování vlastního názoru, potvrzují také Haynes, Merrola a Ramakrishnan (2016: 30), a to zejména v souvislosti s tématy bohatství a chudoby, rovnoprávnosti, politiky, rasismu a onemocnění – především AIDS.

Entman upozorňuje, že rámce nejsou přítomné pouze v mediovaných textech, ale také v příslušné kultuře, na straně komunikátora a také příjemce. Rámcování tak nabývá charakteru komunikačního procesu (Entman 1993), který je kontinuální a je možné v něm rozlišit 4 fáze – *budování rámců*⁴, *nastolování rámců*⁵, *individuální účinky rámcování*⁶ a *vztah mezi individuálními a mediálními rámci*⁷ (Scheufele, 1999: 114–115). Podrobný výzkum rámcování a vznik ucelené teorie jsou proto podmíněny kombinací studia budování rámců a analýzy rámců manifestovaných v textu spolu s jejich případnými účinky na příjemce a ve vztahu ke společnosti jako celku.

2.1.2.1 Typologie rámců

Dle charakteru a obsahu dělí de Vreese (2005) rámce na *specifické*⁸ a *obecné*⁹. Specifické rámce přinášejí detailní vhled do dané problematiky a jsou výsledkem analýzy zaměřené na konkrétní události či témata. Tento přístup však neumožňuje zobecnění, srovnání a začlenění výsledků do širší teorie rámcování. Oproti tomu mají výrazně abstraktnější obecné rámce tematický přesah a mohou být identifikovány napříč různými tématy a událostmi, v různém čase či v různých kulturních prostředích (de Vreese 2005: 54–55). Jejich analýza se soustředí na identifikaci a pojmenování strukturálních rovin označování. Výrazně tak přispívají k metodologickému rozvoji rámcování, navíc se dokáží vypořádat s rozsáhlejšími vzorky a s jejich pomocí lze odhalit rozdíly mezi různými typy médií např. mezi tiskem a televizí nebo seriózním a bulvárním tiskem (Semetko, Valkenburg, 2000: 94–95). Odlišné typy rámců odkazují především k cílům a celkovému nastavení daného výzkumu. Používání specifických rámců však v komunikačních výzkumech zabývajících se rámcováním převažuje (Matthes, 2009).

⁴ Angl. frame building

⁵ Angl. frame setting

⁶ Angl. individual-level effects of framing

⁷ Angl. link between individual frames and media frames

⁸ Angl. issue-specific frames

⁹ Angl. generic news frame

Iyengar (1991, 1996), rozlišuje rámce zpravodajství na tzv. *epizodické*¹⁰ a *tematické*¹¹ a tvrdí, že to, jaké rámcování médium zvolí jako dominantní, má vliv na připisování odpovědnosti ze strany publika. Zatímco epizodické rámce, jež jsou častější a zaměřují se na specifické události a konkrétní případy, vyvolávají tendence připisovat odpovědnost jednotlivcům spíše než institucím, rámce tematické zasazují události a otázky do širšího kontextu, představují i pozadí události a odpovědnost je přičítána politickým a sociálním aktérům (Iyengar, 1996: 68–70).

Užití jednoho typu rámcování nevylučuje užití druhého, ale typicky jedno nad druhým dominuje (Papacharissi, Oliveira 2008: 65). Iyengar (1991) dále předpokládá, že epizodické rámcování zejména v televizním zpravodajství převládá, neboť pracuje s jasnými, zřetelnými obrazy a konkrétními charakteristikami, kterými vykresluje událost. Epizodické rámcování tak nabízí tzv. *dobré záběry*, zatímco zpravodajství rámcované tematicky je realizováno často jako tzv. *rozprávění moudrých hlav*. Pokud určité téma pro jeho kolektivní a obecný charakter nelze zpracovat epizodicky, šance, že se dostane do zpravodajství, se výrazně snižuje a media tak selhávají ve snaze o věrnou reprezentaci reality (Iyengar, 1991: 14–16).

Dudo, Dahlstrom a Brossard (2007) převahu epizodického rámcování potvrzují také v tisku, a to přímo na příkladu zdravotní problematiky. V rámci analýzy zpravodajství o ptačí chřipce identifikují dominantní epizodický rámec v 50 % článků, zatímco tematický pouze v 19 %. K opačným závěrům však došli Shona Hilton a Kate Hunt (2011) při studiu prasečí chřipky v britských médiích, kde se vyskytovalo minimum článků s osobními příběhy typickými pro epizodické rámcování. Dominanci tematického rámcování prasečí chřipky potvrdila také Knířová v britském (The Times) i českém deníku (MF Dnes), kde bylo onemocnění zobrazováno včetně informací o průběhu a historii epidemie a často byla akcentována „*preventivní a ochranná opatření vedená shora, jako je zavírání škol, kontroly na letištích, nákup vakcín a celkový monitoring a vyhodnocování průběhu epidemie. Převaha tematického rámcování tak ukazuje na odpovědnost (za řešení situace – pozn. aut.) připisovanou institucím*“ (Knířová, 2011: 54).

¹⁰ Angl. episodic frames

¹¹ Angl. thematic frames

2.1.2.2. Rámcování jako způsob konstrukce rizika

Způsob rámcování zdravotních rizik v médiích je jednou z klíčových výzkumných otázek v práci Knířové (2011). Vychází přitom právě z Roberta Entmana, jež popisuje rámcování jako „*Výběr určitých aspektů vnímané skutečnosti a jejich následné zdůraznění v komunikovaném textu. Takovým způsobem, aby se zviditelnila specifická definice problému, příčinné interpretace, morální hodnocení, případně doporučená řešení popisované záležitosti*“ (Entman, 1993: 52). Knířová (2011) chápe rámcování jako jeden ze způsobů konstrukce rizik v médiích, přičemž právě rámcování zdravotních rizik může nabývat různých podob a na onemocnění tak může být nahlíženo nejen jako na zdravotní, ale také ekonomický či politický problém včetně válečných či armádních metafor¹² (Knířová, 2011: 10).

Analýza rámců je jedním z častých typů analýz mediálních sdělení s ohledem na to, že rámcování je v komunikátu přítomno vždy, do jisté míry je dokonce nevyhnutelné a samozřejmé (Van Gorp, 2007) a lze jej řadit mezi zpravodajské rutiny. „*Přestože jsou reportéři přímými svědky popisované události, jsou schopni vnímat jen část reality. Neschopnost vnímat objektivní realitu a chaotická změť nesourodých dojmů v jejich úplnosti vysvětlují, proč je selekce a uspořádání ze strany médií nevyhnutelné.*“ (Van Gorp, 2007: 67). Rámcování je tedy způsob, jakým je konstruován mediální text, a to včetně konstrukce samotného rizika. To, které aspekty jsou vyzdvihnuty a které potlačeny, není náhodné a souvisí s platnými kulturními a morálními normami společnosti. Média tak rámcují informace takovým způsobem, který rezonuje s již existujícími kulturními schémata publika, význam rámců je dokonce kulturně podmíněn (Goffman, 1974: 27).

O popis vlivu kulturních rozdílů na mediální konstrukci rizik a jejich rámcování se pokouší také Knířová (2011) při analýze rozdílů a podobností mediální agendy týkající se prasečí chřipky v britském deníku The Times a české MF Dnes. Stanovený charakter provedeného výzkumu a jeho metodologie však neumožňovaly ověřit, zda se nalezené odlišnosti vázaly na rozdílný průběh prasečí chřipky v obou zemích, nebo zda se skutečně jedná o rozdíly způsobené odlišným kulturním a mediálním prostředím. Autorka předpokládá, že větší význam má v tomto případě právě průběh epidemie: „*V naší analýze jsme ale zaznamenali tendence k homogenizaci zpravodajských postupů*

¹² Např. „*Brazílie vyhlásila válku viru zika. (...). Zahajujeme skutečný boj proti viru zika (...). Tohoto komára označil za brazilského veřejného nepřítele č. 1.*“ (Lidové noviny, 28. 1. 2016, str. 1)

v obou zemích, a proto by se dalo předpokládat, že větší váhu bude mít právě průběh rizika. Jak je patrné z diskuze, problematika rizik zejména v českém mediálním prostředí skýtá široké možnosti pro další bádání“ (Knířová, 2011: 87). Limitem výzkumu byl v tomto ohledu také výběr pouze jednoho média z každé země, jehož analýza vypovídá spíše o charakteristice zkoumaného média, než o kulturních a mediálních specifikách dané země: „Zjistili jsme tak, že v absolutním měřítku sice The Times věnovaly riziku prasečí chřipky více mediálního prostoru než MF Dnes, ale tento rozdíl v mediálním pokrytí rizika pravděpodobně nebyl dán tím, že by The Times přikládaly tématu větší význam, ale spíše charakteristikami samotných médií a stylem jejich žurnalistické práce. Projevil se zde zejména rozdílný rozsah médií, protože The Times mají více stran, ale také tendence ke zkracování článků u MF Dnes“ (Knířová, 2011: 48).

Přestože se nepodařilo jednoznačně prokázat, do jaké míry mají kulturní vzorce dvou různých zemí vliv na rámcování zpravodajství, odlišnosti užití rámců v obou denících považuje Knířová (2011: 77–79) za signifikantní. MF Dnes rizika prasečí chřipky výrazně častěji rámcovala jako zdravotní problém, The Times naproti tomu více (ve srovnání s MF Dnes) využívaly ekonomického rámce, a tak nabízely čtenářům různorodější obraz rizika prasečí chřipky.

2.1.3 Zpravodajské zdroje v kontextu rámcování

Jak již bylo uvedeno výše, specifickou oblastí mající vliv na výslednou podobu mediálních textů je práce se zdroji. Tento typ mediální rutiny fungující uvnitř zpravodajských organizací, je významným faktorem, který ovlivňuje rámce popisovaných problémů v souvislosti s tím, kdo má možnost ve zpravodajství promlouvat. Jestliže chápeme rámcování jako specifickou interpretaci problému, jak bylo uvedeno v podkapitole 2.1.2 *Rámcování jako přístup ke studiu médií*, je nezbytné věnovat pozornost tomu, kdo má přístup do médií a získává tak příležitost vyjádřit se k situaci, k jejím příčinám a možnému řešení, a tudíž ji do značné míry definovat, interpretovat a hodnotit.

V rizikových situacích, ke kterým můžeme řadit také ohrožení zdraví, mají média tendenci spoléhat na autoritativní a oficiální zdroje, jakými jsou vlády, úřady a další instituce (Sandman, 1994: 257). Knířová (2011) při konstrukci hypotéz pro vlastní výzkum vychází ze závěrů Duncana (2009), Lewisona (2008), Stephanie Buus a Evy Olsson (2006), dle kterých je pro média nejfrekventovanějším zdrojem v případě ohrožení prasečí chřipkou, respektive onemocněním SARS, Světová zdravotnická

organizace (dále také jako WHO). Tato hypotéza však nebyla potvrzena ani v případě The Times ani MF Dnes, kde byli nejčastějšími zdroji zdravotníci pracující mimo Světovou zdravotnickou organizaci. Sama WHO zaujímá v tomto výzkumu až druhé místo. *„Příčinou je pravděpodobně rozdílný průběh pandemie prasečí chřipky. Zpočátku se sice obě média soustředila na světové dění a sledovala aktuální prohlášení Světové zdravotnické organizace k vývoji prasečí chřipky, ale v momentě, kdy se riziko prasečí chřipky přeneslo s prvními nakaženými do domácího kontextu, se média obracela spíše na národní zdravotnické autority a odborníky. Projevila se tak geografická blízkost zdroje“* (Knířová, 2011: 43–44).

Specifikům žurnalistické práce se zdroji v kontextu rizik či zdravotních ohrožení se věnuje také Sandman (1994), který tvrdí, že novináři si vystačí s jedním zdrojem v případě, že se jedná krátký epizodický článek a potenciální komentář protistrany mohou zveřejnit následující den (Sandman 1994: 258). Naopak tematické rámcování článku, které zasazuje události do kontextu a prezentuje širší souvislosti, vyžaduje vyjádření více stran, jejichž prezentaci Sandman přirovnává k houpačce. V případě že vládní zdroj¹³ popisuje situaci jako nebezpečnou, media doplňují reakci znalce nebo experta, který ji nepovažuje za natolik dramatickou. Obdobná situace nastává ve chvíli, kdy se vládní zdroj snaží zmírnit obavy z rizika a oponuje mu vhodně zvolený občan či aktivista, který upozorňuje na zvýšené nebezpečí (Sandman 1994: 259).

2.1.4 Cyklus pozornosti

Proměnám tématu v rámci veřejné agendy, které vycházejí z jejich dynamiky, se věnoval americký politolog Anthony Downs. Ten se pokusil definovat obecné charakteristiky vývoje témat, jež se stávají součástí veřejné agendy. V rámci tohoto tzv. *cyklu pozornosti*¹⁴ rozlišuje pět fází, kterými téma ve veřejné agendě prochází.

Období, pro něž je typická existence témat či problémů, které však zatím stojí mimo zájem veřejnosti a znepokojují pouze vybrané odborníky či zájmové skupiny, popisuje jako *před-problémovou fázi*¹⁵. V té jsou objektivní ukazatele týkající

¹³ Sandman tvrdí, že vládní zdroj je nejčastějším typem citovaného zdroje ve zpravodajství týkajícím se ohrožení společnosti. V televizním zpravodajství tvoří 29 %, v tištěném 57 % a ve specifických případech, kdy média uvádějí pouze jeden zdroj je to dokonce až v 72 % právě vládní zdroj. V případě, že jsou citovány či parafrázovány dva zdroje, obvykle se jedná o dvojici vláda–znalci (příslušného odvětví), občané–znalci, nebo občané–vláda. Aktivisté a experti se objevují nejčastěji až v případech, kdy je uváděno tři a více zdrojů (Sandman, 1994: 257–258).

¹⁴ Angl. issue-attention cycle; překládáno také jako “cyklus zájmu o témata“

¹⁵ Angl. pre-problem stage

se problému často výrazně závažnější než ve chvíli, kdy si jich všimne veřejnost (Downs, 1972:39).

V důsledku dramatických událostí, či souhrou jiných okolností veřejnost objevuje problém a je jím znepokojena. Z problému se stává téma mediální agendy a následně se přesouvá do agendy veřejné (Sandman, 1994: 254). V této tzv. *fázi objevení problému a euforie*¹⁶ většinou dominuje přesvědčení, že existuje rychlé a snadné řešení situace. V této situaci vzniká tlak na politiky, aby toto domněle jednoduché řešení připravili, což dle Downse nevyhnutelně vede k tomu, že američtí politici často přejímají rétoriku ve stylu „*každý problém má řešení*“ (Downs, 1972: 39).

Postupem času si však společnost začne uvědomovat, že řešení je příliš nákladné a náročné a znamenalo by snížení komfortu většiny. Dlouhodobé mediální pokrytí problému navíc způsobuje, že jsou příjemci daným tématem znudění. Následně dochází k *postupnému poklesu veřejného zájmu*¹⁷ (Downs, 1972: 40).

V poslední *fázi po problému*¹⁸ se téma vytrácí z veřejné i mediální agendy, je překryto jinými a objevuje se již jen sporadicky. A to navzdory tomu, že organizace, programy a politiky¹⁹, které byly vytvořeny k jeho řešení, dále přetrvávají. Vztah mezi daným tématem a veřejnou pozorností je však jiný, než byl na začátku. Downs (1972: 41) tvrdí, že popsaný princip se týká především problémů menšin, záležitostí, které přinášejí užitek většině či mocné menšině, nebo témat, která jsou právě silně exponována.

Ačkoli Downsův popis mediálního cyklu a jeho příčin byl několikrát zpochybněn (viz např. Hansen, 1991; Ungar 1992), cyklická povaha pozornosti médií vůči různorodým problémům byla jednoznačně prokázána (Shih, Wijaya, Brossard, 2008). Někteří autoři (Nisbet et al., 2006) však naznačují, že cyklus pozornosti ovlivňuje zpravodajská strategie spíše než charakteristika problému, jak popisuje Downs. Úlohu zpravodajských hodnot při procesu formování cyklů zkoumali z interkulturní perspektivy také Brossard, Shanahan a McComas (2004), kteří srovnali medializaci problematiky globálních změn klimatu v USA a ve Francii. Zatímco zpravodajství ve Spojených státech vykazovalo jasný cyklický vývoj odpovídající Downsově (1972) definici *Issue-attention cycle*, ve Francii tomu tak nebylo. Výsledky studie naznačují, že novinářské postupy a narace, které jsou v každém kulturním

¹⁶ Angl. alarmed discovery and euphoric enthusiasm

¹⁷ Angl. gradual decline of intense public interest

¹⁸ Angl. the post-problem stage

¹⁹ Angl. policies – v tomto případě výstupy politického procesu

kontextu odlišné, jsou hlavním determinantem výše zmíněného cyklu pozornosti (Brossard et al., 2004: 374–375).

Významem narace v cyklu pozornosti se podrobněji zabývali McComas a Shanahan již v roce 1999. I k tomuto účelu využili téma globálních proměn klimatu, kterému začala být věnována mediální pozornost na konci 80. let. Ta vyvrcholila v roce 1989 a následně začala klesat (McComas, Shanahan, 1999: 33). Na základě úrovně mediálního pokrytí (měřeno dle frekvence) autoři kategorizovali fáze cyklu pozornosti do tří skupin inspirovaných měsíčními cykly – *fázi růstu*, během které se postupně zvyšuje pozornost médií²⁰, *udržovací fázi*²¹ relativně konstantní mediální pozornosti a *fázi úpadku*²², tedy poklesu zájmu o téma (McComas, Shanahan, 1999: 44–46). Následně hledali rozdíly v naraci a rámcování zpravodajství v jednotlivých těchto fázích. Z výsledků vyplynulo, že pro první fázi jsou charakteristické rámce jako *důsledky* či *předpokládané nebezpečí*, zatímco ve druhé fázi se zpravodajství zaměřuje spíše na diskuse mezi vědci a odborníky.

Oproti Downsově pojetí pracovali McComas a Shanahan (1999) s výrazně zjednodušenou kategorizací pozornostních cyklů. Tato úprava se však pro tento typ výzkumu jeví jako nezbytná, neboť pokud se autoři soustředí na výzkum obsahů mediálních sdělení, z podstaty Downsovy (1972) definice vyplývá, že v některých fázích cyklu se žádná taková sdělení nevyskytují.

Na pojetí pozornostních cyklů v podání Katherine McComas a Jamese Shanahana (1999) navázali v roce 2008 Shih, Wijaya a Brossard, kteří za stejné nastavených podmínek zkoumali mediální agendu ptačí chřipky, nemoci šílených krav a západonilské horečky. Ze závěrů jejich výzkumu vyplývá, že také u zdravotních rizik lze pozorovat proměny v rámcování a naraci v jednotlivých fázích cyklu, ačkoliv charakter těchto proměn je mírně odlišný. Cyklus pozornosti tak není závislý jen na daném kulturní prostředí, ale také na povaze zkoumaných témat. Autoři to vysvětlují tím, že zpravodajství o zdravotních hrozbách je na rozdíl od environmentálního zpravodajství více determinováno konkrétními událostmi, jako jsou evidence nových případů onemocnění, prohlášení vládních zastupitelů a jiných autorit, či nové objevy v oblasti medicíny (Shih, Wijaya, Brossard 2008: 157). Současně tak nepřímě potvrzují, že epizodické rámcování ve zpravodajství obvykle převládá, jak tvrdí Iyengar (1991) i Dudo, Dahlstrom a Brossard (2007) nebo také Papacharissi a Oliveira (2008).

²⁰ Angl. Waxing phase

²¹ Angl. maintenance phase

²² Angl. waning phase

2.2 Virus zika

Protože budeme zkoumat různé aspekty viru prezentované v médiích, považujeme za důležité uvést také základní informace o původu, šíření a rizicích viru, tak abychom získali základní kontext pro mediální agendu, jež bude předmětem výzkumu.

Virus zika byl poprvé popsán v roce 1947 v Ugandě, kde jej vědci objevili u opic makaků. K prvním a ojedinělým případům, kdy tento virus napadl člověka, došlo v roce 1954 v Nigérii. V letech 1960–1980 byli zaznamenáni infikovaní lidé v Africe a v Asii, jejich onemocnění mělo mírný charakter. První velké propuknutí nemoci bylo nahlášeno v Mikronésii v roce 2007, kam se virus přesunul z jihovýchodní Asie přes Pacifik. Na západní polokouli se virus zika poprvé objevil v roce 2014, kdy bylo zaznamenáno několik případů onemocnění v průběhu fotbalového mistrovství světa v Brazílii. Brazílie také jako první upozornila na možnou souvislost mezi virovou infekcí zika a jinými vážnými neurologickými onemocněními. Nákaza se objevila i v Rio de Janeiro, v němž se v srpnu 2016 konaly letní olympijské hry (dále také jako LOH). Brazílie tak v této souvislosti zahájila již na počátku roku 2016 masivní osvětovou a preventivní kampaň proti komárům a šíření viru a navýšila výdaje ministerstva zdravotnictví (Kindhauser et al. 2016).

2.2.1 Charakter onemocnění

Infekce se přenáší bodnutím komára rodu *Aedes aegypti*, přenos z člověka na člověka je možný pohlavním stykem, případně z matky na plod, inkubační doba je 3–12 dnů. Samotné nakažení virem zika a následné projevy nemoci nejsou pro pacienta život ohrožující. Nemoc provází obdobné symptomy jako při chřipce či horečce dengue, tedy horečka, vyrážka, bolest hlavy a kloubů, únava, malátnost nebo zánět spojivek. Symptomy přetrvávají zpravidla 2–7 dnů, avšak onemocnění se tímto způsobem projeví jen u přibližně jedné pětiny nakažených osob. (WHO, 2016d)

Zdravotnické orgány v některých zemích postižených virem zika (zejména Brazílie a Francouzská Polynésie) však zaznamenaly nebývalý nárůst počtu dětí narozených s mikrocefalií, tedy vývojovým poškozením mozku. Země také vykazují prudký nárůst tzv. Guillain-Barrého syndromu (dále GBS), zánětlivého onemocnění nervové soustavy, které v krajním případě vede k celkové paralýze či smrti. (WHO, 2017)

Vzhledem k výše popsanému nárůstu neurologických poruch a neonatálních malformací vyhlásila 1. února 2016 Světová zdravotnická organizace na základě doporučení speciální expertního výboru stav ohrožení veřejného zdraví mezinárodního významu – PHEIC²³, který vyžaduje rychlý a koordinovaný postup v řešení situace a výzkum (WHO, 2016b). Tento stav ohrožení byl následně zrušen 18. listopadu 2016 po 5. setkání krizového štábu svolaného generální ředitelkou WHO. Přestože provedený výzkum prokázal souvislost (WHO, 2016c) mezi infekcí virem zika a mikrocefalií, GBS a jinými neurologickými postiženími, dle krizového štábu se již nejedná o hrozbu mezinárodního významu pro veřejné zdraví dle definice Mezinárodního zdravotního řádu²⁴. Nadále je však doporučeno zachování krizového plánu a výzkumu nemoci. (WHO, 2016a)

Proti onemocnění v současné době neexistuje vakcína. Prevence a kontrola onemocnění se zaměřuje na snižování počtu rezervoárů komárů, tj. jejich líců, a dále na snižování možnosti kontaktu lidí s komáry (např. prostřednictvím repelentů, vhodného oblečení a moskytiér).

2.2.2 Virus zika v České republice

S ohledem na skutečnost, že výskyt komára rodu *Aedes* je omezen na tropické a subtropické oblasti, a proto pro jeho množení nejsou v České republice ideální podmínky, plošná invaze viru v ČR nehrozí. Na základě výsledků pravidelného monitoringu výskytu komárů v ČR lze konstatovat, že komár *Aedes aegypti* nebyl na území ČR doposud zachycen, invazivní druh komára *Aedes albopictus* byl v ČR zjištěn naposledy v roce 2012, v dalších letech nebyl jeho výskyt zaznamenán. (SZÚ, 2016)

V Česku se zatím nákaza potvrdila u 21 osob, ve všech případech se jednalo o turisty vracející se z postižených oblastí. „*Počet případů onemocnění vyvolaných virem Zika a importovaných do Evropy v období od června 2015 do 29. ledna 2016 (celkem evidováno 21 onemocnění) a doposud žádné autochtonní onemocnění v regionu potvrzují, že ve srovnání s velice nepříznivou epidemiologickou situací především v Jižní Americe, je riziko autochtonního přenosu viru Zika v Evropě v současné zimní sezóně extrémně nízké*“ (Dlhý et al., 2016).

²³ Angl. Public Health Emergency of International Concern (PHEIC) – vyhlášení tohoto stavu, ke kterému bylo doposud přistoupeno pouze 3krát (v souvislosti s pandemií chřipky H1N1, epidemií Eboly v západní Africe a v důsledku šíření přenosné dětské obrny), umožňuje WHO přijímat a podnikat koordinované kroky s příslušným finančním zajištěním.

²⁴ Angl. International Health Regulations (IHR)

2. Výzkumná část

2.3 Metodologická východiska

2.3.1 Identifikace výzkumného problému a výzkumný cíl

Práce si klade za cíl identifikovat charakteristiky českého zpravodajství v souvislosti s mediální konstrukcí zdravotních hrozeb na příkladu viru zika. S ohledem na dříve provedené výzkumy tohoto typu budou naše výzkumné otázky vycházet především z těchto studií. A to do té míry, aby bylo možné posoudit, zda se v českém tisku projevují stejné charakteristiky spojené s mediálním pokrytím zdravotních hrozeb, tak jak je v roce 2011 popsala Knířová na příkladu prasečí chřipky, a zda lze vysledovat obecně platné způsoby konstrukce rizik v českém prostředí také na širším spektru médií a v dlouhodobějším časovém horizontu.

Dále budeme porovnávat podobnosti a rozdíly v nastolování agendy a způsobu rámcování mezi virem zika a dříve zkoumanými nemocemi – ptačí chřipkou, nemocí šílených krav a západonilskou horečkou, tak jak je popisují Shih, Wijaya a Brossard (2008). A to především s důrazem na vývoj v jednotlivých fázích tzv. *cyklu pozornosti*, abychom mohli prokázat, že zdravotní riziko patří k tomu typu rizik, která procházejí stanovenými fázemi pozornostního cyklu, jež popisuje Downs, a že se způsoby rámcování v těchto jednotlivých fázích proměňují.

2.3.2 Výzkumné otázky

Níže uvedené výzkumné otázky vycházejí z teoretických konceptů popsaných v předchozí části práce a jsou konstruovány tak, abychom jejich prostřednictvím mohli naplnit výše vytyčené výzkumné cíle. S ohledem na charakter a téma výzkumu nestanovujeme jednoznačně definované hypotézy. A to přesto, že navazujeme na dříve provedené výzkumy, jejichž závěry mají především kvantifikační povahu a použití hypotéz, u kterých by bylo možné výslovně potvrdit či vyvrátit nastavené předpoklady, se tak přímo nabízí.

Vzhledem k tomu, že má naše analýza navazovat především na zjištění uvedená v klíčové studii o české mediální agendě prasečí chřipky (Knířová, 2011), rozšiřovat je o poznatky z jiných zahraničních výzkumů, a navíc je zasadit do výrazně širšího českého mediálního prostředí, považujeme stanovení konkrétních hypotéz za příliš

limitující. Na místo toho budeme pracovat s obecnějšími výzkumnými otázkami, které umožní věnovat se tématu v širším kontextu. V rámci operacionalizace však budou tyto otázky jednoznačně definovány tak, aby bylo patrné, čeho si na zkoumaných obsazích budeme všimát a jak to koresponduje s výzkumnými cíli.

Proces naší analýzy bude veden snahou odpovědět na následující otázky, jejichž operacionalizaci popisujeme níže:

- Výzkumná otázka č. 1 (VO1): Kolik prostoru věnují sledovaná média viru zika?
- Výzkumná otázka č. 2 (VO2): Jak se tato mediální pozornost vyvíjela v čase?
- Výzkumná otázka č. 3 (VO3): Jakým způsobem média zasazují virovou infekci zika do kontextu?
- Výzkumná otázka č. 4 (VO4): Jak sledovaná média rámcují ohrožení virem zika?
- Výzkumná otázka č. 5 (VO5): Jaké jsou rozdíly v rámcování zpravodajství o viru zika v jednotlivých fázích pozornostního cyklu?
- Výzkumná otázka č. 6 (VO6): Jakým způsobem je virová infekce zika charakterizována?
- Výzkumná otázka č. 7 (VO7): Které informační zdroje využívala sledovaná média v rámci agendy viru zika?

VO1: Kolik prostoru věnují sledovaná média viru zika?

VO2: Jak se tato mediální pozornost vyvíjela v čase?

Velikost poskytnutého mediálního prostoru je dle teorie o nastolování agendy jedním z ukazatelů toho, za jak významné novináři dané téma považují. V rámci našeho výzkumu analyzujeme pouze články o viru zika, z tohoto důvodu nebude možné posuzovat četnost článků ve srovnání s jinými tématy či podobnými nemocemi, tak jak to například učinili Shih, Wijaya a Brossard (2008) v případě ptačí chřipky, nemoci šílených krav a západonilské horečky. Na velikost mediálního prostoru se však zaměříme proto, aby bylo možné porovnat míru pozornosti věnované viru zika v rámci zkoumaných médií a současně posoudit její proměny v kontextu jednotlivých fází pozornostního cyklu.

S ohledem na výběrový soubor Knířové (2011) nebudeme moci porovnat vývoj mediální pozornosti viru zika a prasečí chřipky u všech periodik, ale pouze u MF Dnes.

A to jen za předpokladu, že velikost mediálního prostoru bude posuzována dle jí stanovených kritérií. Mediální prostor proto definujeme na základě celkového počtu článků vydaných zkoumanými deníky a současně dle příslušnosti k jednomu ze tří intervalů velikosti článku stanovených jako:

- malý mediální prostor (do 200 slov);
- střední mediální prostor (201–500);
- velký mediální prostor (501 a více slov).

Knířová dále tvrdí, že *„riziko prasečí chřipky se stalo natolik prominentním tématem, že stačilo jakékoliv spojení s ním, aby daná událost byla vpuštěna gatekeeperem do médií“* (Knířová, 2011: 49). Pro tyto účely jsme stanovili indexy míry pozornosti věnované viru zika v rámci konkrétního článku, které jsou na základě kvalifikovaného odhadu definovány jako:

- zanedbatelná (článek obsahuje zmínku o viru zika, ale nijak ji dále nerozvádí);
- střední (virus zika není ústředním tématem článku, ale je uveden v souvislostech; věnuje se mu maximálně jeden odstavec textu);
- vysoká (virus zika je ústředním tématem článku; nebo jsou mu věnovány více než dva odstavce).

Současně s velikostí mediálního prostoru budeme zkoumat také rubriky, ve kterých se téma viru zika objevuje. Vzhledem ke skutečnosti, že riziko nákazy prakticky nepřekročilo hranice České republiky, předpokládáme, že se téma bude objevovat spíše v zahraničních rubrikách a na titulních stranách než v rubrikách domácích.

VO3: Jakým způsobem média zasazují virovou infekci zika do kontextu?

Dudo, Dahlstrom a Brossard (2007) chápou kontextualizaci jako jeden ze základních předpokladů poskytování kvalitních informací o zdravotních rizicích, který se navíc podílí na tom, jaké představy si o popisované hrozbě vytváří publikum. Rovněž Knířová (2011) se v analýze zpravodajství MF Dnes (a The Times) soustředí na dva způsoby kontextualizace zdravotního rizika, které budeme posuzovat také v rámci analýzy zpravodajství o viru zika:

- kvantitativní měření rizika s kontextuálním jmenovatelem – tento způsob kontextualizace budeme posuzovat u článků, které obsahují číselná

vyjádření, která je možné převést na zlomek či procento – např. „25 % *nakažených se potýká s komplikacemi*“;

- srovnání viru zika s dalšími známými riziky – v případě, že jsou taková v článku zmíněna; vzhledem k průběhu nemoci a způsobu přenosu očekáváme srovnávání nejčastěji s horečkou dengue či ebolou.

Z výsledků analýzy prasečí chřipky (Knířová, 2011) vyplývá, že výše zmíněný kvantitativní způsob vyjádření rizika se u MF Dnes objevil ve 46 % článků a srovnání s dalšími nemocemi v 38 % článků. Knířová dále konstatuje, že oproti dříve provedeným zahraničním výzkumům jsou tato čísla výrazně vyšší, přičemž jejich nárůst je konstantní v čase. Autorka předpokládá, že se jedná o patrný trend v častějším používání číselných vyjádření s kontextuálním jmenovatelem v rámci agendy zdravotních rizik. Ten souvisí se skutečností, že novináři postupem času získávají zkušenosti s podobnými kauzami a častěji proto mohou uvádět čísla do kontextu, což směřuje k lepšímu pochopení rizika u čtenářů. Očekáváme tedy, že se tento trend projeví také v rámci zpravodajství o viru zika.

VO4: Jak sledovaná média rámcují nebezpečí viru zika?

V souladu se zjištěními Lewisona (2008), Stephanie Buus a Evy Olsson (2006), kteří se zabývali onemocněním SARS, konstatuje také Knířová (2011), že zdravotní rámec je nejčastěji užívaným rámcem (67 %) v člancích s tematikou prasečí chřipky, což u zdravotního rizika není nijak překvapivé. Druhým nejčastějším rámcem, ovšem s výrazným odstupem, je rámec politický (12 %), následuje ekonomický (3 %).

Pojetí rámců tak, jak je definují autoři výše – tedy jako rámec zdravotní, politický a ekonomický, nekoresponduje s teoretickým vymezením rámců, kterému se věnujeme v předchozí části práce. V kontextu dalších provedených výzkumů je považujeme za příliš obecné a zjednodušující. Pro účely naší analýzy proto budeme s těmito třemi rámci pracovat spíše jako s tématy, ve kterých se virus zika nejčastěji objevuje. V případě, že použijeme stejný způsob operacionalizace, bude možné srovnání s prasečí chřipkou a současně se budeme moci dále věnovat analýze specifických rámců, kterou považujeme v tomto případě za vhodnější.

U každého odstavce proto určíme převažující téma a následně podle toho, které téma dosáhne největšího zastoupení, určíme i dominantní téma celého článku.

- Zdravotní téma – odstavec reprezentující zdravotní téma bude obsahovat informace o počtech nakažených, případně mrtvých, informace o původu a šíření nemoci, o symptomech, zdravotních následcích, prevenci apod.
- Politické téma – odstavec reprezentující politické téma bude obsahovat informace o aktivitách mezinárodních a národních politických subjektů, připravovaná opatření, karantény, krizové plány apod.
- Ekonomické/finanční téma – odstavec reprezentující ekonomické téma bude obsahovat zmínky o dopadu viru zika na mezinárodní nebo národní ekonomiku, turismus, zemědělství apod.
- Sportovní téma – vzhledem k LOH probíhajícím v Brazílii ve zkoumaném období a nezanedbatelnému množství článků vydaných v této souvislosti bude původní spektrum témat rozšířeno o téma sportovní. Příslušné odstavce budou obsahovat informace o opatřeních přijatých v souvislosti s LOH, případně neúčasti některých sportovců.

Obecným rámcům se budeme věnovat na úrovni využití tematického a epizodického rámcování, jež operacionalizujeme následovně:

- tematický rámeček – bude kódován v případě, že je onemocnění prezentováno v širším kontextu, jsou uváděny trendy v čase, onemocnění je prezentováno jako veřejný problém, jehož řešení by mělo probíhat pomocí veřejných opatření;
- epizodický rámeček – bude kódován v případě, že se článek zaměřuje na konkrétní událost, příběh/problém/psychologii jedince, dramatický průběh onemocnění či úmrtí;
- smíšený rámeček – kombinuje vlastnosti obou výše uvedených rámců a nelze jednoznačně určit, který z nich je převažující.

Dále se budeme věnovat vybraným specifickým rámcům, které jsme identifikovali na základě předvýzkumu analyzovaných textů a současně zahraničních studií věnujících se proměnám způsobu rámcování v jednotlivých fázích *cyklu pozornosti* (Downs, 1972). Tyto výzkumy zahrnují již zmíněnou studii věnující se agendě ptačí chřipky, nemoci šílených krav a západonilské horečky (Shih, Wijaya, Brossard, 2008), a dále studie věnující se mediální agendě využití kmenových buněk (Nisbet, Brossard, Kroepsch, 2003) a rostlinné biotechnologie (Nisbet, Huges, 2006).

- Důsledky – akcentovány jsou důsledky nemoci, jako je ohrožení lidského života, ohrožení nenarozených dětí, sociální nebo hospodářský dopad (ekonomické náklady). Kromě škod jsou zmiňovány také společenské/politické otázky či diskuse generované v důsledku výskytu nebo šíření viru.
- Nejistota – pro tento rámec je charakteristická polemika týkající se příčin, dalšího možného šíření a léčby. Onemocnění je prezentováno jako něco neznámého, co vyžaduje zkoumání a pozornost ze strany odborníků či vlády.
- Akce – rámec akce odkazuje k jakémukoliv jednání, které bylo učiněno ve snaze zabránit dalšímu šíření viru. Zahrnuje preventivní opatření a potenciální strategické plány.
- Uklidnění – texty s tímto rámcem se snaží o zmírnění obav veřejnosti, zdůrazňují připravenost či úspěchy, kterých bylo dosaženo v boji proti šíření viru, nebo se v nich objevuje metafora jinakosti – postup, kdy média zdravotní riziko popisují jako výsledek specifických podmínek v dané lokalitě, a místům, která tyto podmínky nesplňují, tedy nebezpečí nehrozí (např. klimatické podmínky).
- Konflikt – akcentovány jsou rozdíly v postojích či argumentační neshody mezi zpravodajskými zdroji – např. diskuse o tom, jak vysoké riziko hrozí, či jaké podoby by měla nabývat prevence.
- Nová zjištění – tento rámec se vztahuje k novým poznatkům, výsledkům výzkumných prací nebo novým zjištěním, která mají pomoci zastavit šíření viru, včetně objevu nových způsobů šíření, přenosu, ale také léčby či prevence a vývoje léků.

Ačkoliv jsme se snažili jednotlivé rámce definovat co nejpresněji, jsme si vědomi toho, že se jejich obsah může v několika ohledech často překrývat a zároveň může nastat situace, kdy se v jednom sdělení objeví v různé míře třeba i všechny výše uvedené rámce. Z tohoto důvodu nebudeme v analýze kódovat jen nejvýraznější rámec celého sdělení, podobně jako u rámců epizodických a tematických, ale budeme sledovat a zaznamenávat přítomnost všech těchto rámců. Dominantní rámec pak bude

představovat ten, který bude v daném textu zastoupen v nejvyšší míře. Pokud to nebude možné posoudit, budeme proměnnou kódovat jako „*dominantní rámec není přítomen/nelze určit*“.

VO5: Jaké jsou rozdíly v rámcování zpravodajství o viru zika v jednotlivých fázích pozornostního cyklu?

Jednotlivé fáze cyklu pozornosti budou pro účely analýzy mediálních obsahů stanoveny dle kritérií Katherine McComas a Jamese Shanahana (1999), kteří kategorizovali původní Downsovy (1972) fáze do tří skupin – *fáze růstu*, během které se postupně zvyšuje pozornost médií, *udržovací fáze* relativně konstantní mediální pozornosti a *fáze úpadku*, tedy poklesu zájmu o téma. Proměny rámců uvedených výše budou zkoumány právě v kontextu takto stanovených fází pozornostního cyklu.

VO6: Jakým způsobem je virová infekce zika charakterizována?

S ohledem na výše uvedenou skutečnost, že nastolování agendy je přímo funkcí masových médií (McCombs, Shaw, 1972), je třeba věnovat pozornost způsobu, jakým jsou zdravotní rizika zobrazována, neboť to má zásadní vliv na to, jakou představu si o potenciální hrozbě vytváří publikum (Allan, 2002). Sandman (1994) k tomuto dodává, že míra strachu, zděšení, či rozrušení, které riziko vyvolává, je jedním z kritérií při výběru zpráv a tyto aspekty jsou následně ve sdělení akcentovány.

Z tohoto důvodu budeme kromě výše stanovených rámců sledovat také specifické vlastnosti, kterými je virová infekce zika popisována. Zaměříme se přitom na dvě oblasti – charakteristiku onemocnění a emocionalizaci sdělení, které operacionalizujeme následovně:

- Charakteristika onemocnění – sledovat budeme přítomnost informací popisujících virus zika, na základě kterých si čtenář dokáže vytvořit ucelenou představu o tom, jakým způsobem může být onemocněním ohrožen. Proměnné vycházejí z charakteristik obecně užívaných při popisu onemocnění např. v prohlášení Státního zdravotního úřadu (SZÚ, 2016) a jedná se tedy o *přenos, příznaky, průběh a možné komplikace, léčbu, prevenci a rizikové skupiny*.
- Emocionalizace sdělení – zde se zaměříme na přítomnost negativních emocionálních obrátů v titulcích, užívání lékařských výrazů a armádních

metafor²⁵, které sice napomáhají porozumění, ale současně zdůrazňují nebezpečnost daného zdravotního problému. Tyto indikátory emocionalizace opět vycházejí z výzkumu Terezy Knířové (2011), která je zde ovšem označuje jako indikátory mediální paniky. Tento výraz nepovažujeme za zcela vhodný, neboť odkazuje spíše k mediálním účinkům než vlastnostem zkoumaných obsahů, které jsou předmětem našeho výzkumu. V analýze proto dále pracujeme s výše uvedeným výrazem emocionalizace²⁶.

VO7: Které informační zdroje využívala sledovaná média v rámci agendy viru zika?

Knířová při konstrukci vlastních hypotéz o informačních zdrojích vychází opět z poznatků Lewisona (2008), Stephanie Buus a Evy Olsson (2006) a předpokládá, že dominantním informačním zdrojem pro zkoumaná tištěná média je Světová zdravotnická organizace. To ovšem platilo pouze v době, kdy se obě média (MF Dnes a The Times) soustředila na světové dění a sledovala aktuální prohlášení WHO k vývoji situace. Ale v momentě, kdy se s prvními nakaženými přeneslo riziko do domácího kontextu, se média začala obracet na národní zdravotnické autority a odborníky.

Podobný vývoj očekáváme také u viru zika. Přestože k jeho masivnímu šíření na českém území nedošlo, předpokládáme obrat pozornosti k domácím zdrojům ve chvíli, kdy riziko překročilo hranice.

Kromě typu citovaného zdroje budeme sledovat také množství uvedených zdrojů, a to v návaznosti na epizodický či tematický způsob rámcování. Vycházíme přitom ze Sandmana (1994) který tvrdí, že množství citovaných zdrojů má přímý vliv na způsob rámcování, jak podrobněji uvádíme v podkapitole 2.1.3. *Zpravodajské zdroje v kontextu rámcování*.

Současně se zaměříme také na charakter vyjádření citovaného zdroje/aktéra, které může nabývat dvojí podoby:

- uklidňující – v případě, že zdůrazňuje, že situace není nijak výrazně dramatická, snaží se oslabit potenciální obavy z viru zika, využívá

²⁵ Konkrétní seznam všech sledovaných výrazů uvádíme v kódovací knize v příloze na str. 75

²⁶ Považujeme za nutné zmínit, že ani výraz emocionalizace není terminologicky zcela přesný, neboť v odborné literatuře je zatím spojován především s politickým diskursem a vzrůstající úlohou emocí v politické komunikaci, viz např. Richards (2004), Nečas, Vochocová (2014), Richards, Reese (2011).

metaforu jinakosti – šíření rizika podmiňuje specifickými podmínkami, které jsou charakteristické pro jinou (vzdálenou) lokalitu;

- varovné – v případě, že popisuje situaci jako nebezpečnou, posiluje možné obavy z viru zika, nebo vyjadřuje vlastní obavy.

V případě, že citované vyjádření nebude nabývat ani jedné z těchto podob, nebo nebude možné jednoznačně určit, o kterou se jedná, budeme ho kódovat jako neutrální.

Stanovení této proměnné vychází z tvrzení Sandmana (1994), který přirovnává zpravodajskou práci k metafoře houpačky – v případě že první citovaný zdroj popisuje situaci jako nebezpečnou, media doplňují reakci znalce nebo experta, který ji nepovažuje za natolik dramatickou a naopak. V rámci naší analýzy se budeme snažit tento zpravodajský postup vysledovat kódováním prohlášení prvních tří citovaných zdrojů nebo aktérů, kterým bude v rámci článku věnován největší prostor.

2.3.3 Výzkumné metody

Základní zvolenou výzkumnou metodou naší práce je kvantitativní obsahová analýza, tradiční metoda výzkumu mediálních obsahů, při jejímž využití jsou všechny mediální obsahy zkoumány stejným způsobem, a to s ohledem na několik vybraných aspektů. Takový typ analýzy je zaměřen kvantitativně, často se soustředí na objem či rozsah zastoupených studovaných jevů a prvků, což je v našem případě žádoucí.

Předností a charakteristickým rysem této metody je vysoká míra strukturovanosti a s tím spojený vysoký stupeň ověřitelnosti, neboť každý krok provedený v rámci analýzy podléhá explicitně formulovaným pravidlům. Kvantitativní obsahová analýza současně umožňuje zpracovat velké množství textů a výsledky šetření podrobit statistickým analýzám a následně přehledně znázornit v číselných hodnotách, tabulkách a grafech. (Scherer in Reifová et al., 2011)

Na počátku výzkumného procesu stojí výběr výzkumného tématu, který je v našem případě determinován tématem této diplomové práce, a formulace výzkumných otázek popsanych v předchozí podkapitole. Z jejich definice musí jasně vyplývat, co bude v jednotlivých mediálních obsazích analyzováno, tak aby výsledky šetření umožnily na tyto otázky (případně hypotézy) jednoznačně odpovědět.

Nedostatkem kvantitativní obsahové analýzy je absence vysvětlení zjištěných jevů. Získaná data jsou navíc založena na systému kategorií vytvořených výzkumníkem a nikdy tak nemohou být zcela objektivní, ačkoliv se takový dojem snaží vyvolat. Sama

kategorizace je navíc přizpůsobením si reality, smazává rozdíly mezi jednotlivými případy a současně je vymezuje proti sobě. (Trampota, Vojtěchovská, 2010)

Z tohoto důvodu jsme si jako doplňkovou metodu kvantitativní analýzy zvolili kvalitativní metodu interpretativního čtení, kterou Kronick (1997) definuje jako alternativní způsob zpracování rozsáhlých textů. V jejím pojetí se jedná o metodu, jež zdůrazňuje porozumění obsahu a fakta ve zkoumaných materiálech uvádí do kontextu. Interpretativní čtení umožňuje kombinovat kvantitativní a kvalitativní postupy, proto ho využijeme v rámci našeho výzkumu pro vysvětlení a ilustraci jevů zjištěných v rámci výše zmíněné obsahové analýzy.

2.3.4 Definice vzorku

Driedgerová (2007) tvrdí, že tištěná média jsou nejvhodnějším materiálem pro studium rizik dlouhodobějšího charakteru. Mají omezený prostor pro prezentaci obsahu, a proto události, které mají potenciál stát se zprávami, procházejí přísnější selekcí a některým kritériím, jako jsou například zpravodajské hodnoty, je věnována zvýšená pozornost. Z tohoto důvodu jsou k analýzám mediální agendy vhodnější.

Podobný názor mají také Althaus a Tewksbury (2002), kteří se zabývali odlišnostmi v nastolování veřejné agendy u čtenářů tištěné a online verze deníku The New York Times a konstatovali, že význam tištěných médií v oblasti nastolování agendy je oproti online médiím výrazně silnější. Potvrzují to také Schoenbach, Waal a Lauf (2005), již na základě analýzy nizozemských tištěných a online médií tvrdí, že tištěná média hrají při nastolování témat důležitější roli.

Z výše uvedených důvodů jsme pro analýzu mediální konstrukce rizika v českém prostředí vybrali celostátní deníky Aha!, Blesk, E15, Haló noviny, Hospodářské noviny, Lidové noviny, MF Dnes, Právo a Sport. To umožní srovnat výsledky se závěry Knířové (2011) a současně zobecnit poznatky pro širší české mediální prostředí, nikoliv jen pro vybraný deník.

Kódovací jednotkou výzkumu je jeden článek. Do základního výzkumného souboru jsme zařadili všechny články, které vyšly v celostátních rubrikách výše zmíněných deníků v období 1. 4. 2011 – 31. 3. 2017, tedy v období šesti let od vydání prvního článku se zmínkou o viru zika v českých médiích²⁷. Do výběrového souboru

²⁷ První takovou zmínku jsme zaznamenali v článku českého zpravodajského serveru novinky.cz vydaného 11. 4. 2011, který virus zika nepředstavuje nijak podrobně, avšak zmiňuje ho v souvislosti s pohlavně přenosnými chorobami. Zevrubně se problematice jako první věnoval až odborný časopis Vakcinologie 2. 5. 2014.

byly započítány všechny články obsahující spojení „virus zika“, a to včetně všech jeho gramatických variant²⁸. Z tohoto hlediska bylo vyhovujících 575 článků. Vzhledem k tomuto počtu nebylo třeba výběrový soubor dále redukovat a analýze mohl být podroben úplný výběr článků, což zajišťuje reprezentativitu výzkumu.

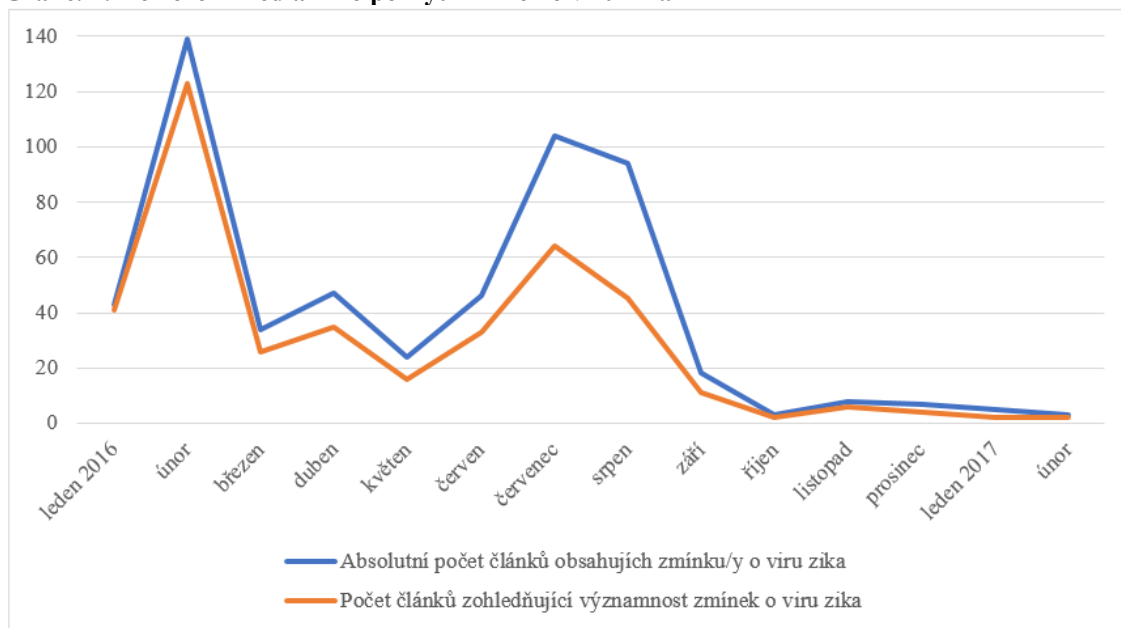
²⁸ Články byly v rámci daného období vyhledány skrze mediální archiv NEWTON Media prostřednictvím lexikálního filtru se zadáním klíčových slov ve znění " zika " AND (virus OR viru OR vir OR virem). Klíčová slova byla volena s ohledem na vyhledávací algoritmus, jenž by měl dokázat pokrýt maximální možný počet vyhovujících textů bez nutnosti doplňujícího ručního monitoringu tištěných vydání ve zkoumaném období.

2.4 Analýza

2.4.1 Základní charakteristiky vzorku

V rámci zkoumaného vzorku mediálních obsahů jsme zpracovali celkem 575 jednotek s alespoň jednou relevantní²⁹ zmínkou o viru zika, u kterých jsme sledovali celkem 37 proměnných. Přestože jsme si zkoumané období nastavili na šest let, články splňující všechna kritéria výběrového souboru se objevily až 5. 1. 2016. Poslední zmínku jsme naopak zaznamenali již 18. 2. 2017. Analýza tak obsahuje články vycházející v průběhu roku 2016 a prvních dvou měsících roku 2017, celkem tedy v 59 týdnech. Zpracování více než 12 kalendářních měsíců v řadě umožnilo eliminovat případný vliv sezonnosti.

Graf č. 1: Rozložení mediálního pokrytí zmínek o viru zika

Báze: 575 článků

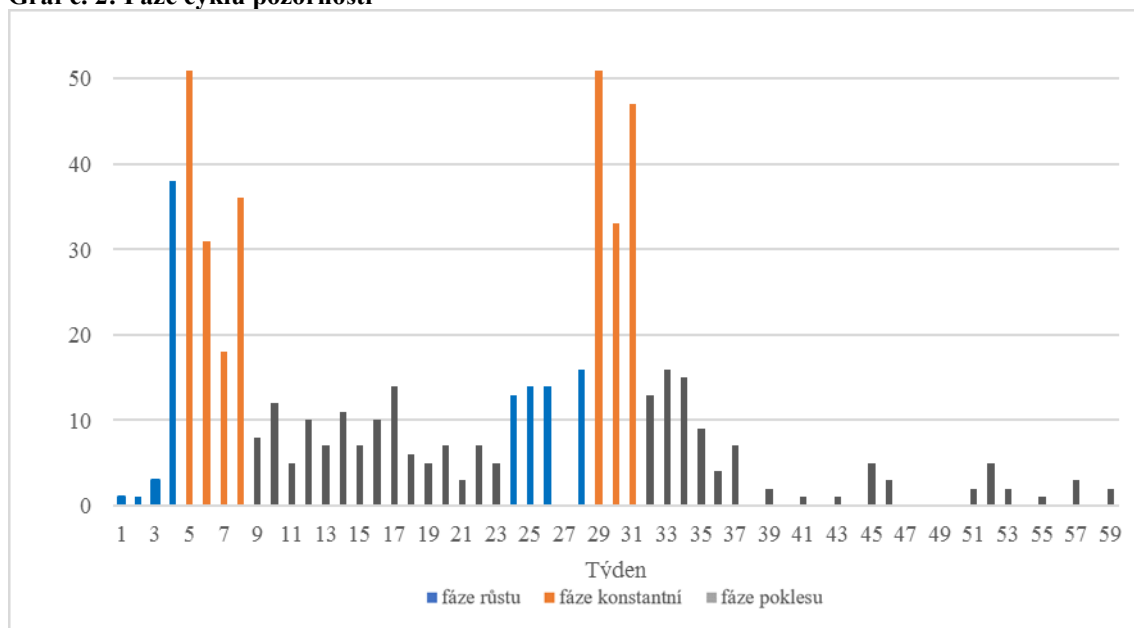
Ve sledovaném období jsme v každém měsíci zaznamenali průměrně 41 článků odkazujících na virus zika. Tento průměr byl dvakrát výrazně překročen, poprvé v únoru 2016, kdy Světová zdravotnická organizace na základě doporučení speciálního expertního výboru vyhlásila stav ohrožení veřejného zdraví mezinárodního významu (PHEIC). Výrazně také narostl počet sledovaných článků v červenci a v srpnu v souvislosti s letními olympijskými hrami konanými v brazilském Rio de Janeiru.

²⁹ Za relevantní zmínku považujeme jakoukoliv zmínku, která se týká viru zika (ZIKV). Z původního souboru 622 jednotek byly odstraněny články, které sice odpovídají nastavenému lexikálnímu filtru, avšak výrazy „virus“ a „zika“ zde spolu vzájemně nesouvisí – např. „Zika“ je uvedeno jako příjmení.

Dvojí vrcholy mediální pozornosti zaznamenali také Shih, Wijaya a Brossard (2008) u nemoci šílených krav a západonilské horečky, které ovšem zkoumali ve výrazně širším horizontu let 1996–2005. Tyto vrcholy však využili pro stanovení jednotlivých fází dvou pozornostních cyklů, kterými obě témata prošla. Stejný postup zvolili již McComas a Shanahan (1999) při výzkumu mediálního obrazu globálních proměn klimatu.

Obdobnou metodu jsme proto použili pro definování jednotlivých fází také v případě viru zika. Pro tyto účely nám posloužil rozpad četnosti článků po jednotlivých týdnech (viz graf níže). Jako fázi růstu (mediální pozornosti) proto budeme označovat období 1.–4. a 24.–28. týdne, jako fázi konstantní (mediální pozornosti) stanovujeme období 5.–8. a 29.–31. týdne a fázi poklesu (mediální pozornosti) odkazujeme na články vycházející v období 9.–23. a 32.–59. týdne. Význam těchto fází v souvislosti s proměnami rámcování budeme reflektovat v následujících podkapitolách s odkazem na příslušné výzkumné otázky.

Graf č. 2: Fáze cyklů pozornosti

Báze: 575 článků

2.4.2 Mediální prostor věnovaný viru zika

VO1: Kolik prostoru věnují sledovaná média viru zika?

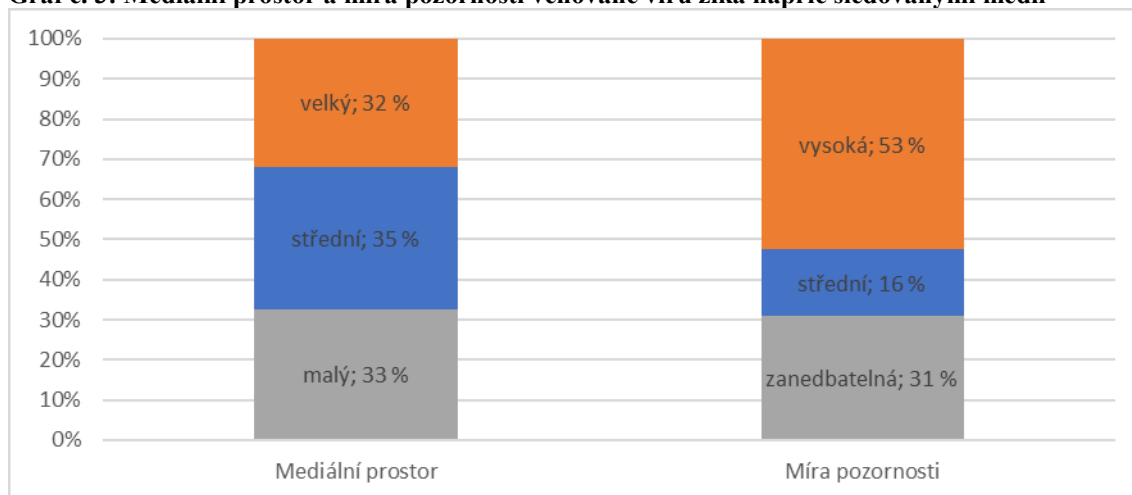
Jak již bylo uvedeno výše, zaznamenali jsme celkem 575 článků zmiňujících virus zika. Z absolutního hlediska se nejvíce článků objevilo v denících MF Dnes (117, tj. 20 %) a Právo (114, tj. 20 %). Nejméně naopak v denících E15 (21, tj. 4 %) a Sport (35, tj. 6 %).

Tabulka č. 1: Počty sledovaných článků v jednotlivých médiích

médium	počet článků	v %
Aha!	37	6
Blesk	46	8
E15	21	4
Haló noviny	52	9
Hospodářské noviny	61	11
Lidové noviny	92	16
Mladá fronta DNES	117	20
Právo	114	20
Sport	35	6
Celkem	575	100

Abychom mohli vyhodnotit mediální prostor věnovaný viru zika napříč sledovanými médii, a to nejen na základě absolutní četnosti článků, která nemusí být vždy určující, bylo potřeba do výpočtu zahrnout také výše stanovené proměnné „velikost mediálního prostoru“ a „index míry pozornosti věnované viru zika“.

Graf č. 3: Mediální prostor a míra pozornosti věnované viru zika napříč sledovanými médii

Báze: 575 článků

Zatímco u mediálního prostoru jsme zaznamenali přibližně vyrovnaný počet malých, středních a velkých článků, při vyhodnocování míry pozornosti jasně převažovaly články, ve kterých byl virus zika ústředním tématem článku, nebo mu byly věnovány dva a více odstavců textu. Nepotvrdili jsme proto předpoklad Knířové (2011), která v souvislosti s prasečí chřipkou tvrdí, že zdravotní riziko takového typu je natolik prominentním tématem, že se v médiích výrazně častěji objevuje jen v podobě zanedbatelné zmínky.

Více než polovina článků (53 %) věnovala viru zika zvýšenou pozornost, a to i přes to, že onemocnění nebylo jejich ústředním tématem. Typickým příkladem byly

sportovní články oznamující neúčast některých sportovců na letních olympijských hrách, ve kterých je však nebezpečí viru zika zasazeno do kontextu alespoň ve dvou odstavcích a míru pozornosti tak označujeme jako vysokou.

Naopak zcela minoritní zmínky o viru zika jsme zaznamenali u necelé třetiny (31 %) článků. Nejčastěji to byly články se zdravotní tematikou, které se však věnovaly jiným zdravotním hrozbám. Virus zika byl jen okrajově zmiňován také v článcích, které se obecně týkaly Brazílie.

„Přestože se lidé obávají, aby se v Česku nevyskytl virus zika, (...) Česko víc ohrožuje chřipková epidemie. Na ni ročně v ČR totiž zemře až dva tisíce nemocných, většinou starších chronicky nemocných lidí (...).“ (Právo, 29. 1. 2016, str. 8)

„Olympijská Brazílie, která bojuje s virem zika, si nedávno připomněla 60 let od složení slavnostního slibu brazilského prezidenta s českými kořeny Juscelino Kubitscheka. Během jeho pětiletého mandátu zažila jihoamerická země obrovský rozvoj, stavěly se silnice, průmyslové závody a uprostřed země vyrostlo také zbrusu nové hlavní město, Brasília.“ (Haló noviny, 11. 2. 2016, str. 8)

Abychom mohli zohlednit velikost mediálního prostoru a míru pozornosti věnované viru zika napříč médii, násobili jsme počet článků jejichž proměnná „mediální prostor“ a „míra pozornosti“ nabývala hodnot:

- *malý*, respektive *zanedbatelná* koeficientem 0,33
- *střední* koeficientem 0,5
- *velký*, respektive *vysoká* koeficientem 1

Tento přepočet však neměl nijak dramatický vliv na pořadí deníků. Médii s nejvyšším počtem zmínek o viru zika zůstaly MF Dnes a Právo. Z grafu níže je patrné, že ačkoliv MF Dnes věnovala viru zika nejvíce prostoru z hlediska absolutního počtu i délky článků, deník Právo se více soustředil na virus zika na úrovni jednotlivých článků.

Podobný jev můžeme sledovat také u deníku Sport, Blesk a Aha!. Zatímco Sport věnoval viru zika výrazně delší články, ve kterých však měly zmínky o onemocnění zcela zanedbatelný význam, bulvární deníky Aha! a Blesk se zaměřovaly na kratší zprávy, jež se ovšem výrazněji soustředily právě na charakter viru.

Tabulka 1: Zohlednění velikosti mediálního prostoru a míry pozornosti

médium	celkový počet článků	zohlednění velikosti mediálního prostoru	zohlednění indexu míry pozornosti	zohlednění velikosti mediálního prostoru i indexu míry pozornosti
Mladá fronta DNES	117	82	78	80
Právo	114	64	89	76
Lidové noviny	92	60	65	62
Hospodářské noviny	61	36	48	42
Haló noviny	52	30	36	33
Blesk	46	22	38	30
Aha!	37	14	25	20
Sport	35	28	17	22
E15	21	12	14	13

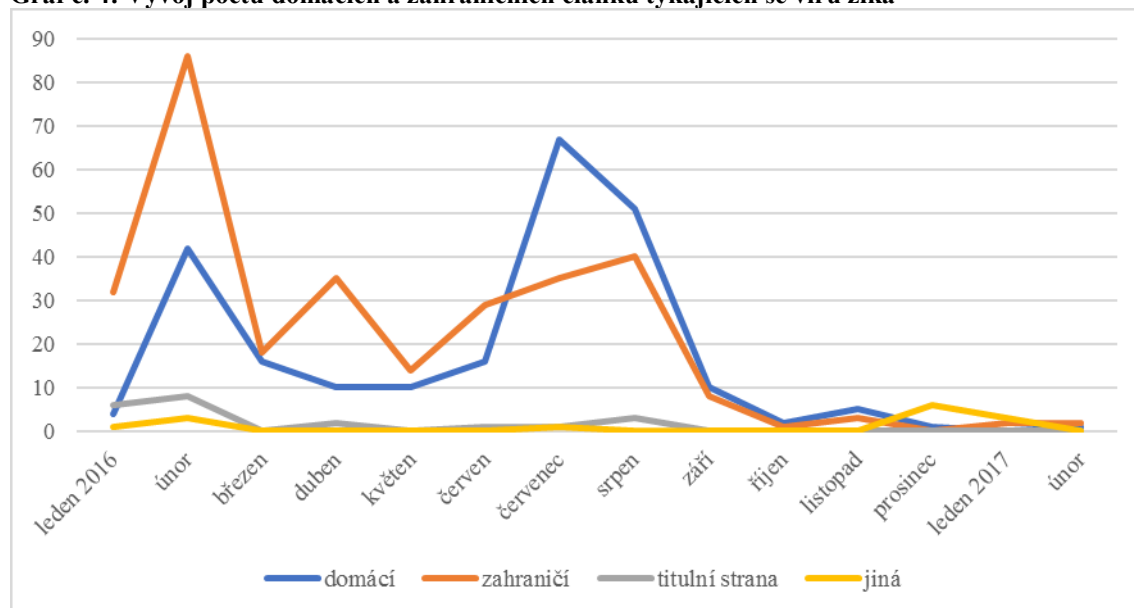
Báze: 575 článků

VO2: Jak se tato mediální pozornost vyvíjela v čase?

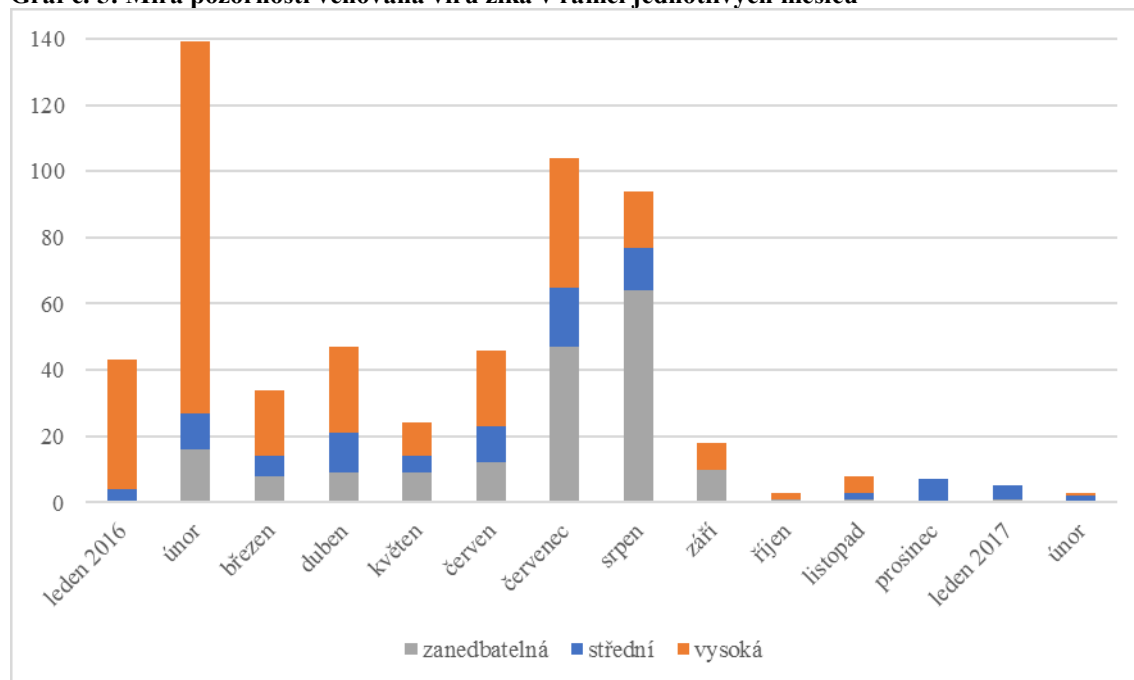
V rámci druhé výzkumné otázky, jsme si mimo jiné stanovili, že budeme zkoumat také rubriky, ve kterých se téma viru zika objevuje. S ohledem na zanedbatelné množství nakažených Čechů jsme předpokládali, že se téma bude objevovat zejména v zahraničních rubrikách a na titulních stranách.

Více než polovina zkoumaných článků (305, tj. = 53 %) skutečně spadala do zahraničního zpravodajství, na titulních stránkách se však téma viru zika objevilo pouze v 21 případech (tj. ve 4 %). Dvě třetiny těchto zaznamenaných případů navíc spadají do ledna a první poloviny února 2016, tedy do námi stanové *první fáze růstu mediální pozornosti*. Lze předpokládat, že v pozdějším období již média nepřikládala viru zika takovou významnost. Ta je obecně determinována mimo jiné právě umístěním zprávy v rámci média (McCombs, 2009: 26). Můžeme zde pozorovat také odlišnost od prasečí chřipky, kterou Knířová (2011) zaznamenala ve srovnatelném období na titulních stranách MF Dnes v 15 % (z 220) případů.

Domácí zpravodajství se viru zika věnovalo v 41 % případů (tj. 235 článků). Tento poměr rostl především v červenci a začátkem srpna (26.–32. týden), tedy v období, které jsme si výše stanovili jako *fázi relativně konstantní mediální pozornosti*. Media se v té době věnovala především přípravě českých sportovců na letní olympijské hry a jejich případným obavám z nákazy.

Graf č. 4: Vývoj počtu domácích a zahraničních článků týkajících se viru zika**Báze: 575 článků**

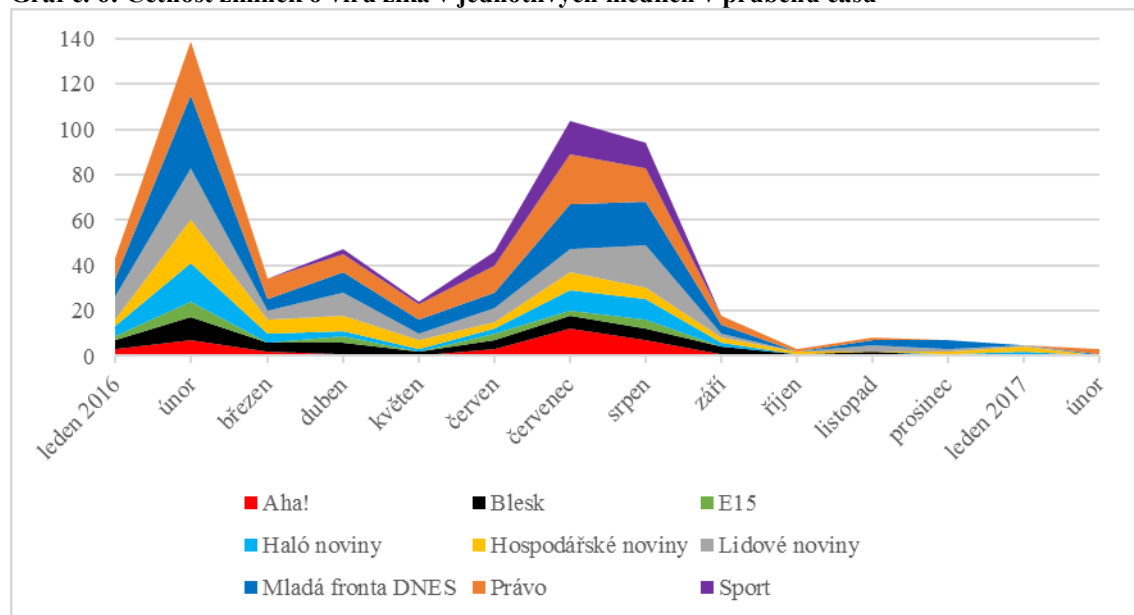
Podobný vývoj jako výše zmíněné zařazení hrozby viru zika na titulní stranu měl také index míry mediální pozornosti v rámci jednotlivých článků. V lednu a v únoru 2016 věnovalo viru zika vysokou pozornost³⁰ 83 % článků, ve zbývajících měsících to bylo průměrně jen 38 %. V srpnu, v době konání olympijských her, to bylo dokonce jen 18 %.

Graf č. 5: Míra pozornosti věnovaná viru zika v rámci jednotlivých měsíců**Báze: 575 článků**

³⁰ Jako vysokou pozornost označujeme ty případy, ve kterých je virus zika ústředním tématem článku, nebo jsou mu věnovány více než dva souvislé odstavce textu.

Analyzovaná média věnovala viru zika určitou míru pozornosti ve všech sledovaných měsících. Výjimku tvoří z pochopitelných důvodů deník Sport, který, jak je patrné z grafu níže, začal virus zmiňovat až v dubnu a nejvíce pak v červenci a v srpnu v souvislosti s blížícími se olympijskými hrami. Bulvární deníky Aha! a Blesk se viru zika věnovaly téměř výhradně jen ve dvou obdobích, která jsme si výše označili jako *fázi konstantní pozornosti médií*, tedy v únoru, v červenci a začátkem srpna.

Graf č. 6: Četnost zmínek o viru zika v jednotlivých médiích v průběhu času

Báze: 575 článků

2.4.3 Mediální kontextualizace nebezpečí viru zika

VO3: Jakým způsobem média zasazují virovou infekci zika do kontextu?

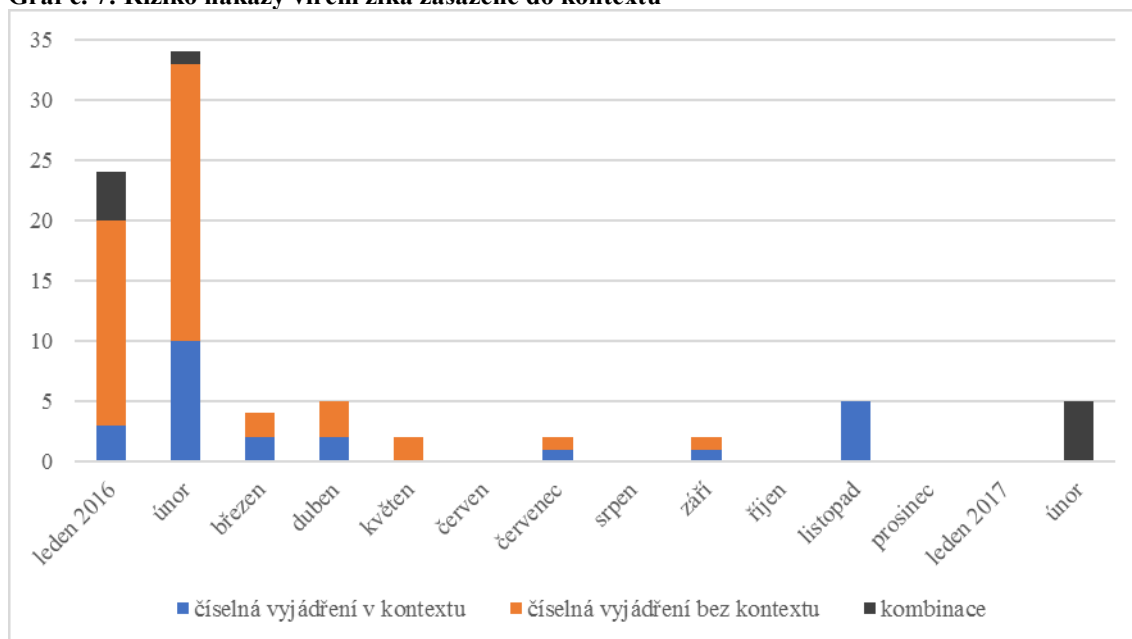
Dudo, Dahlstrom a Brossard (2007) tvrdí, že kontextualizace je jednou ze základních podmínek poskytování kvalitních informací o zdravotních rizicích. Podobně jako Knířová (2011) jsme se zaměřili kvantitativní způsob vyjádření rizika s kontextuálním jmenovatelem a na srovnání viru zika s dalšími onemocněními.

Číselná vyjádření související s virem zika však byla v článcích přítomna jen výjimečně, 86 % článků takové vyjádření neobsahovalo vůbec. Pokud se číselné vyjádření v textu objevilo, v 63 % bylo bez kontextuálního jmenovatele – ten se v článcích objevoval opět zejména v prvních dvou měsících mediální pozornosti.

„Symptomy (horečka či vyrážka) se projeví u 1 z 5 nakažených a většinou nevyžadují hospitalizaci. Nebezpečí ale představuje Zika pro těhotné ženy, u plodu totiž způsobuje mikrocefalii.“ (Aha!, 23. 1. 2016, str. 16)

Vyjádření takového typu napomáhají čtenáři uvedené údaje kriticky zhodnotit. V našem případě jsme tento jev zaznamenali pouze u 4 % všech článků a nemůžeme proto potvrdit předpoklad Knířové, která konstatuje, že využívání číselných vyjádření s kontextuálním jmenovatelem je rostoucí trend. Dokazuje to na analýze článků o prasečí chřipce v MF Dnes v roce 2011, kde zasazení do kontextu zaznamenala téměř v 46 %, zatímco předchozí zahraniční studie (Roche a Muskavitch, 2003 a Dudo, Dahlstrom a Brossard, 2007) hovoří o 11–37 % případů.

Graf č. 7: Riziko nákazy virem zika zasazené do kontextu

Báze: 78 článků obsahujících číselná hodnocení vztahující se k viru zika

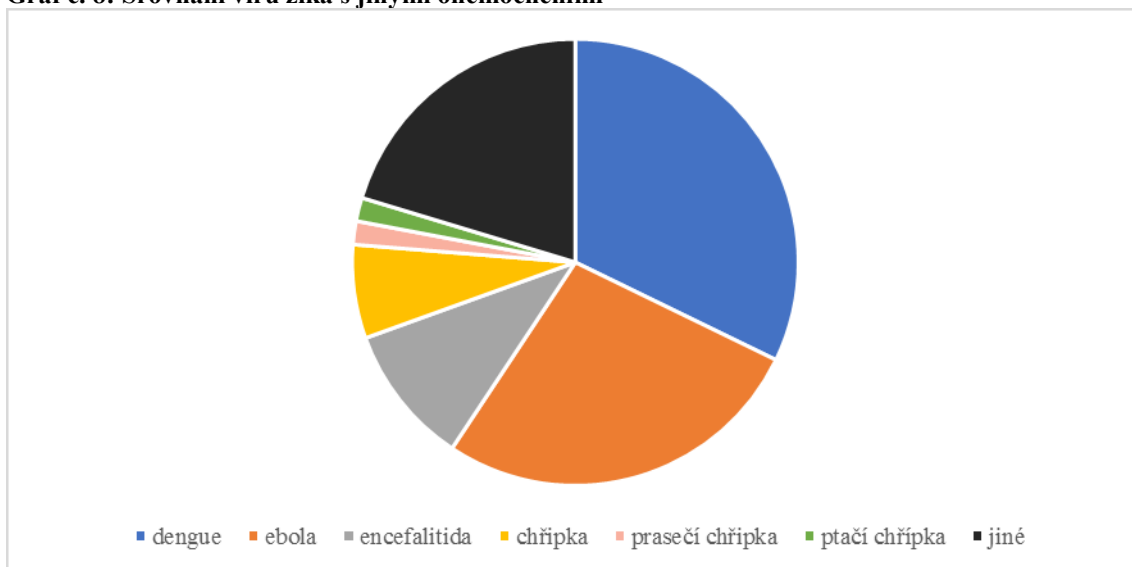
Virus zika nebyl 79 % článků přirovnáván k žádné jiné nemoci. Pokud byl přirovnáván (118 případů), nejčastěji to byla v souladu s naším dřívějším předpokladem horečka dengue (32 %) a ebola (27 %). V některých případech byly nemoci srovnávány na základě podobných projevů, často však také na základě bezpečnostních opatření, která byla nutná podniknout s cílem zamezit dalšímu šíření.

„Světová zdravotnická organizace (WHO) vyhlásila v pondělí kvůli viru zika celosvětový stav nouze, jako v roce 2014 kvůli epidemii eboly.“ (Hospodářské noviny, 3. 2. 2016, str. 7)

„Ještě na začátku roku málokdo věděl, že vůbec existuje. Ted' však začíná zákeřný virus zika děsit svět podobně jako před časem ebola. Světová zdravotnická organizace (WHO) kvůli komářimu viru celosvětový stav nouze! Tento termín označuje mimořádnou událost, u níž hrozí šíření nemoci do dalších států a která potenciálně

vyžaduje koordinovanou mezinárodní reakci. WHO k tomuto kroku naposledy přistoupila v roce 2014 právě kvůli ebolě.“ (Blesk, 3.2.2016, str. 20)

Graf č. 8: Srovnání viru zika s jinými onemocněními

Báze: 118 zaznamenaných srovnání

Celkově jsme zaznamenali nižší procento (21 %) srovnání viru zika s jinými riziky než Knířová (2011) při výzkumu prasečí chřipky (37, 9 %) a Dudo, Dahlstrom a Brossard (2007) při výzkumu ptačí chřipky (38 %). Důvodem je časté srovnání prasečí a ptačí chřipky s běžnou, sezonní chřipkou, zatímco u viru zika takovýto logický referenční rámec chybí.

2.4.4 Rámcování viru zika

VO4: Jak sledovaná média rámcují ohrožení virem zika?

VO5: Jaké jsou rozdíly v rámcování zpravodajství o viru zika v jednotlivých fázích pozornostního cyklu?

V rámci čtvrté a páté výzkumné otázky jsme se zaměřili na dominantní téma celého článku, obecné rámce na úrovni využití tematického a epizodického rámcování a dále na konkrétní specifické rámce identifikované na základě podobně zaměřených zahraničních studií uvedených výše.

Dominantním tématem článků se zmínkami o viru zika je dle očekávání téma zdravotní, které mělo majoritní podíl na tematické skladbě článků ve všech zkoumaných měsících vyjma června, července a srpna 2016, kdy se virus začal objevovat spíše okrajově a ve sportovních rubrikách. Politické téma jsme zaznamenali jen ve dvou případech, ekonomické téma bylo vázáno na kulturní, společenské a sportovní akce

konané v Brazílii, tedy letní olympijské hry a únorový karneval v Riu. Letní olympijské hry byly zmíněny v 312 článcích týkajících se viru zika (tj. 54 %).

„Brazílie ještě před několika málo lety patřila mezi nejperspektivnější ekonomiky Latinské Ameriky. V předkrizových letech 1999 až 2008 hlavně díky vývozu důležitých surovin rostla každoročně o 3,5 procenta. Ted' se ale ocitla na prahu nejhorší hospodářské krize od 30. let, v zemi roste nezaměstnanost i inflace. Oslavy karnevalu letos zrušilo například třímilionové město Campinas, které leží v nejlidnatějším státě brazilské federace Sao Paulu. Kvůli hospodářské recesi získalo město na daních méně, než se čekalo (...). Stejně jako Campinas šetří i další města. Peníze, které si podrží, raději využívají na boj proti komárům, kteří přenášejí nebezpečný virus zika či bolestivou horečku dengue. (Hospodářské noviny, 2. 2. 2016, str. 4)

Tabulka č. 2: Tematická skladba článků v průběhu času

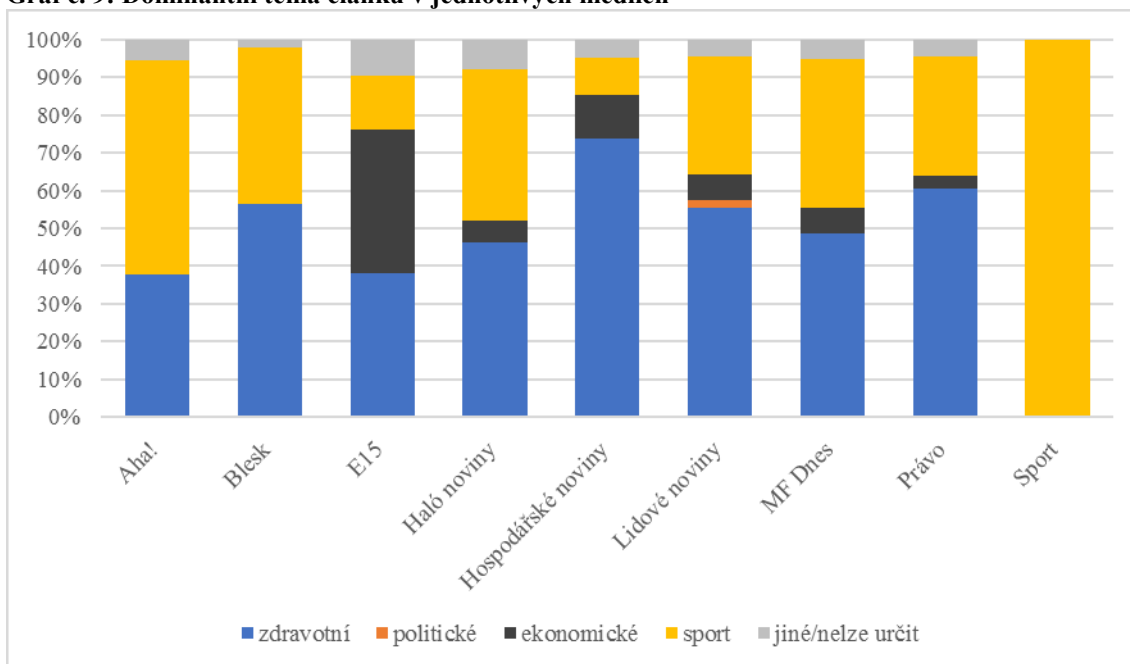
téma	zdravotní	politické	ekonomické	sportovní	jiné/nelze určit	všechna témata
leden 2016	39	0	1	2	1	43
únor	112	0	10	7	10	139
březen	25	0	1	3	5	34
duben	28	0	8	10	1	47
květen	13	0	2	8	1	24
červen	17	0	4	22	3	46
červenec	14	0	3	84	3	104
srpen	14	1	6	71	2	94
září	10	1	0	7	0	18
říjen	2	0	0	1	0	3
listopad	7	0	1	0	0	8
prosinec	7	0	0	0	0	7
leden 2017	4	0	0	0	1	5
únor	3	0	0	0	0	3
Celkem	295	2	36	215	27	575

Zjištění jsou v souladu s poznatky Knířové (2011), Lewisona (2008), i Stephanie Buus a Evy Olsson (2006) – prasečí chřipka, SARS i virus zika jsou médií chápány v první řadě jako zdravotní riziko a v tomto kontextu o nich sledovaná média informovala nejčastěji. *„Vypovídá to o vysoké míře medikalizace současné společnosti, která se soustředí na lidské tělo jako objekt, jenž je potřeba neustále monitorovat a předcházet zdravotním rizikovým faktorům“* (Knířová, 2011: 51).

Zdravotní téma bylo dominantním tématem v šesti (n=9) zkoumaných médiích (průměrně v 56 % případů), deníky Aha! a Sport se soustředily spíše na sportovní témata (průměrně v 78 % případů), deník E15 na ekonomická (v 38 % případů). Ekonomické pojetí problematiky viru zika mělo vysoké zastoupení také u Hospodářských novin (11 %; v ostatních denících průměrně 4 %). Lze tedy

konstatovat, že tematická skladba článků ve většině případů odpovídá tematickému zaměření daného média.

Graf č. 9: Dominantní téma článku v jednotlivých médiích

Báze: 575 článků

Při sledování obecných rámců jsme se zaměřili na rámcování epizodické a tematické. V souladu se závěry Terezy Knířové (2011), Shony Hilton a Kate Hunt (2011), které zkoumaly prasečí chřipku, jsme zaznamenali vyšší poměr tematického rámcování také u viru zika. To je však v rozporu se zjištěními, ke kterým došli Dudo, Dahlstrom a Brossard (2007) při výzkumu ptačí chřipky, v němž tematický rámec tvořil jen 19 % (epizodický 50 %). Také Iyengar (1991) předpokládá, že ve zpravodajství obecně převládá epizodické rámcování, neboť pracuje s konkrétními motivy lépe uchopitelnými pro zpracování.

Tabulka č. 3: Zastoupení obecných rámců

epizodický		tematický		smíšený	
počet článků	v %	počet článků	v %	počet článků	v %
24	4	528	92	23	4

Báze: 575 článků

Výraznou převahu (92 %) tematického rámcování v našem šetření připisujeme celkovému zaměření redakčního obsahu, které se soustředí na ucelený pohled na problematiku viru zika, včetně historie a možných důsledků. Události byly zasazovány do širšího kontextu, představovaly i pozadí událostí a odpovědnost byla připisována politickým a sociálním aktérům.

„Snad i vládní opatření přispívají k tomu, že hotely v Riu jsou vyprodány z 85 procent podobně jako v minulých letech. Vláda totiž nasadila ve státě a městě Rio de Janeiro 71 tisíc vojáků, aby s jejich pomocí co nejvíce snížila riziko nákazy. Mají rozdávat propagační materiály o ochraně před obávaným virem a před komárem Aedes aegypti, který roznáší ziku a také žlutou zimnici. Během hlavního dne karnevalu má být takto nasazeno celkem 220 tisíc vojáků, kteří mají oslovit tři milióny lidí ve 356 městech. Po karnevalu má 50 tisíc vojáků doprovázet zástupce zdravotních úřadů do zvláště ohrožených míst a tam pomáhat s ničením komárů Aedes aegypti a jejich vajíček. Propagační akce proti komárovi, který žije na čtyřech pětinach území Brazílie, se mají provádět i ve školách.“ (Právo, 6. 2. 2016, str. 17)

„Brazilská vláda slíbila rozjet program rozdávání repelentů chudým ženám a současně proti komárům nasadila armádu. Virus se šíří po celé Jižní Americe. Kolumbijská vláda už doporučila párům odložit plány na těhotenství o šest až osm měsíců. České ministerstvo zdravotnictví doporučuje těhotným ženám, aby se vyhnuly cestám do Latinské Ameriky.“ (Hospodářské noviny, 1. 2. 2016, str. 9)

Epizodické rámcování jsme oproti tomu zaznamenali jen ve výjimečně (u 4 % článků), v naprosté většině případů se soustředilo na příběhy nakažených žen v nejvíce postižených oblastech.

„Gleyse Kellyová z brazilského Recife byla štěstím bez sebe, když jí lékaři oznámili, že čeká holčičku. Pak ale přišla rána. Když byla v sedmém měsíci těhotenství, doktor na ultrazvuku objevil, že hlavička děvčátka se nevyvíjí správně. Jako by zakrněla. Pak lékař vyslovil podivné slovo: mikrocefalie. „Nikdy jsem o takové chorobě neslyšela,“ svěřila se později místnímu reportérovi. Na chorobu není lék. Když se holčička narodila, vypadala na první pohled jako běžný novorozenec. Jen měla nějak malou hlavu, což je způsobeno nedostatečně vyvinutým mozkem. Její život je ohrožen.“ (MF Dnes, 27. 1. 2016, str. 8)

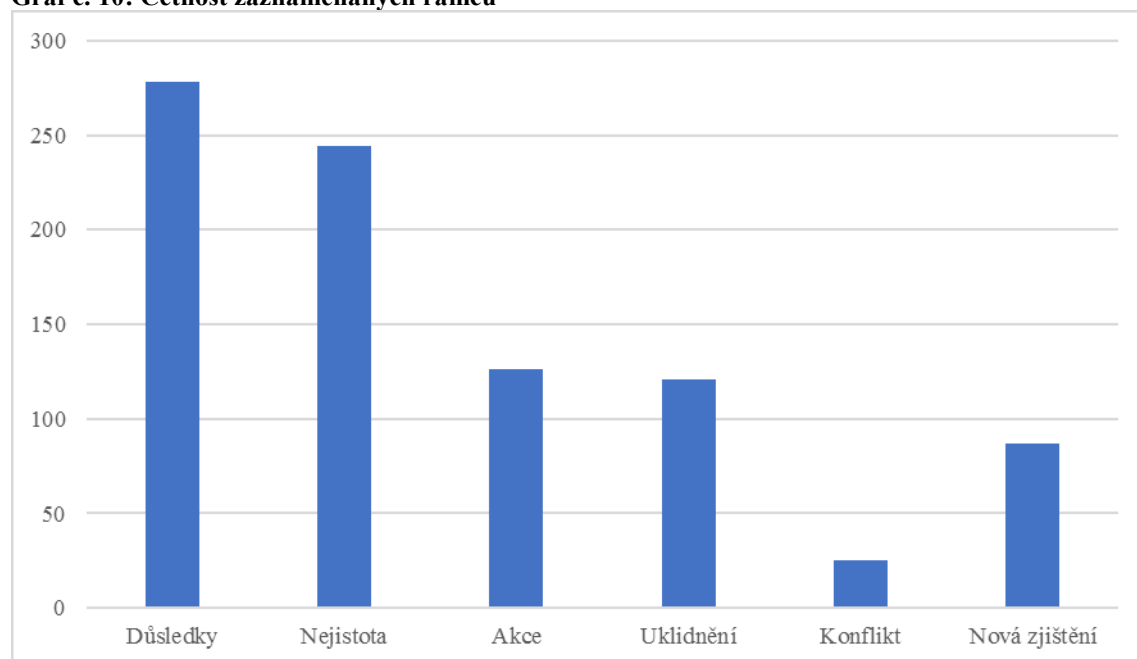
„Žena na snímku se jmenuje Tainara Lourencová, je v pátém měsíci těhotenství a bydlí ve slumu v brazilském velkoměstě Recife. Podobně jako 400 tisíc aktuálně těhotných Brazilek žije ve strachu z komárů rodu Aedes, kteří šíří virus zika. Ten způsobuje mikrocefalii, těžkou vývojovou poruchu, jež vede k zastavení vývoje mozku u lidského plodu (...).“ (Hospodářské noviny, 1. 2. 2016, str. 9)

Při analýze specifických rámců jsme se zaměřili na šestici předem stanovených rámců, které do velké míry vycházejí ze zahraničního výzkumu mediální agendy ptačí

chřipky, nemoci šílených krav a západonilské horečky v amerických *The New York Times* (Shih, Wijaya, Brossard, 2008). Autoři ve své srovnávací analýze využívají dvou teoretických přístupů – rámcování a pozornostních cyklů. Jejich vzájemnou kombinaci považují za nezbytnou, neboť „*uplatněné rámce mají tendenci měnit svůj charakter v návaznosti na míru mediální pozornosti*“ (Shih, Wijaya, Brossard, 2008: 143).

V rámci interpretace výsledků našeho výzkumu se zaměříme nejprve na přítomnost jednotlivých rámců a podobu, které nabývaly v českém mediálním prostředí.

Graf č. 10: Četnost zaznamenaných rámců

Báze: 881 zaznamenaných rámců

Alespoň jeden ze sledovaných rámců jsme zaznamenali u 66 % (378) analyzovaných článků. Zastoupení jednotlivých rámců je zřejmé z grafu výše. Nejčastěji zaznamenaným rámcem byly *důsledky* (288 případů, tj. 32 % všech zaznamenaných rámců), a to nejen zdravotní – jako symptomy, komplikace a případné následky, ale například také sociální a ekonomické dopady.

„Ekonomicky stagnující Brazílie letos chystá dvě obrovské akce a slibuje si mnohé od vysoké návštěvnosti. Za několik dnů odstartuje proslulý karneval a v srpnu země pořádá letní olympiádu. Strach z komára by mohl plány na oživení ekonomiky zhatit. Nejen turisté, ale i sportovci by nakonec mohli začít zvažovat svou cestu přes Atlantik.“ (Lidové noviny, 28.1 2016, str. 1)

Druhým nejčastějším rámcem (244 případů, tj. 28 % všech zaznamenaných rámců) byla *nejistota*, kde byl virus zika prezentován jako nový, neznámý problém vyžadující pozornost ze strany odborníků či vlády.

„(...) zdravotníci začínají mít podezření, že virus může poškodit plod, nakazí-li se jím těhotná žena. Mimořádně totiž přibýlo případů vrozené vývojové vady mikrocefalie. Zatímco vloni se s tímto postižením v Brazílii narodilo 150 dětí, letos jich bylo 2700. Jde o vážné postižení, při němž se u plodu předčasně ukončí vývoj mozku a hlavy. Rodrigo Stabeli z výzkumného ústavu Fiocruz v Rio de Janeiru řekl, že Brazílie, v níž se každý rok narodí 200 000 až 300 000 dětí, je na pokraji epidemie. „Jde o virus, o němž mnoho nevíme, připravujeme se na neznámé“ řekl.“ (Haló noviny, 5. 1. 2016, str. 8)

„Momentálně je toho hodně, co nevíme a měli bychom. Předně pro virus zika neexistuje ani spolehlivý diagnostický test. Krevní vzorky se musí posílat do specializovaných laboratoří. Nevíme ani to, zda zika skutečně způsobuje mikrocefalii plodů. Horší je, že od účinné vakcíny jsme vzdáleni v nejlepším případě tři až pět let.“ (E15, 4.2.2016, str. 13)

Rámec *akce* jsme zaznamenali u 126 článků (tj. 14 % všech zaznamenaných rámců). Ve většině případů odkazoval na jednání učiněné ve snaze zabránit dalšímu šíření viru.

„Kromě vývoje vakcíny však Brazílie rozpoutala „boj v terénu“. „Nad virem můžeme zvítězit jen tehdy, když se s pomocí lidí vymýtí Aedes aegypti, komár, který nákazu přenáší,“ uvedl brazilský ministr zdravotnictví Marcelo Castro. Plánuje se velká osvětová akce, vláda povolala na 220 tisíc vojáků. (Lidové noviny, 28. 1. 2016, str. 1)

Téměř shodný počet případů jsme zaznamenali u rámce *uklidnění* (121, tj. 14 % všech zaznamenaných rámců) zdůrazňujícím připravenost či úspěchy, kterých bylo dosaženo v boji proti šíření viru. Tímto rámcem jsme označovali také sdělení, která se snažila o zmírnění obav veřejnosti, a to především ze strany českého ministerstva zahraničí. V 68 člancích (tj. ve 12 % všech článků) se objevila metafora jinakosti – postup, kdy média zdravotní riziko popisovala ve spojitosti se specifickými podmínkami v dané lokalitě, které na českém území nemohou nastat.

„Virus zika se stal nejnovějším zdravotním rizikem ve světě. Šíří se ve Střední a Jižní Americe, způsobuje otoky, vyrážky, poškození nervů a také poruchy mozku dětí

narozených nakaženým matkám. Přenášejí jej komáři rodu Aedes, kteří se vyskytují i v Evropě, kde je však v zimě šíření viru nemožné.“ (Lidové noviny, 13. 1. 2016, str. 14)

„V České republice nákaza virem zika podle ministra zdravotnictví Svatopluka Němečka (ČSSD) nehrozí. Komár u nás nežije. Těhotným ženám doporučuje, aby do Latinské Ameriky nyní nejezdily. Státní zdravotní ústav přesto objednal testy pro ověření případné nákazy. „Chtěl bych uklidnit českou veřejnost, že co se týče rizika přenosu tohoto viru v ČR, tak je prakticky nulové. U nemocných nic nehrozí, problém je jen v případě těhotných žen, kde bylo zaznamenáno, že virus zastavuje růst mozku,“ řekl ministr s tím, že už konzultoval situaci s ministerstvem zahraničí, které vydá seznam zemí, kam by těhotné ženy neměly cestovat.“ (Haló noviny, 28.1.2016, str. 1)

V pořadí pátým nejčastěji zaznamenaným rámcem se stala *nová zjištění* (87 případů, tj. 10 % všech zaznamenaných rámců) odkazující k novým poznatkům. Nejčastěji se jednalo o pokroky při vývoji vakcíny a nově objevené případy nákazy.

„Vědci z českobudějovického Biologického centra Akademie věd ČR a brněnského Výzkumného ústavu veterinárního lékařství objevili skupinu látek s vysokým účinkem proti viru klíšové encefalitidy a viru zika. Jde o první popsání látky, které jsou proti viru zika účinné. (...) „Víme, jaká skupina látek na virus funguje a kde je jeho Achillova pata, na niž se můžeme zaměřit. To je naprosto zásadní a na základě těchto poznatků se můžeme odrazit k dalším krokům,“ řekl (Daniel – pozn. aut.) Růžek.“ (Lidové noviny, 17. 6. 2016, str. 6)

„Virus zika zcela jasně vede k mikrocefalii, tedy vývojovému poškození mozku lidských plodů. Oznámilo to americké Středisko pro kontrolu nemocí a prevenci (CDC). Odborníci dosud hovořili o možné souvislosti a k jasnému verdiktu se stavěli obezřetně, podle CDC ale dosavadní důkazy veškeré pochybnosti vylučují.“ (Lidové noviny, 15. 4. 2016, str. 6)

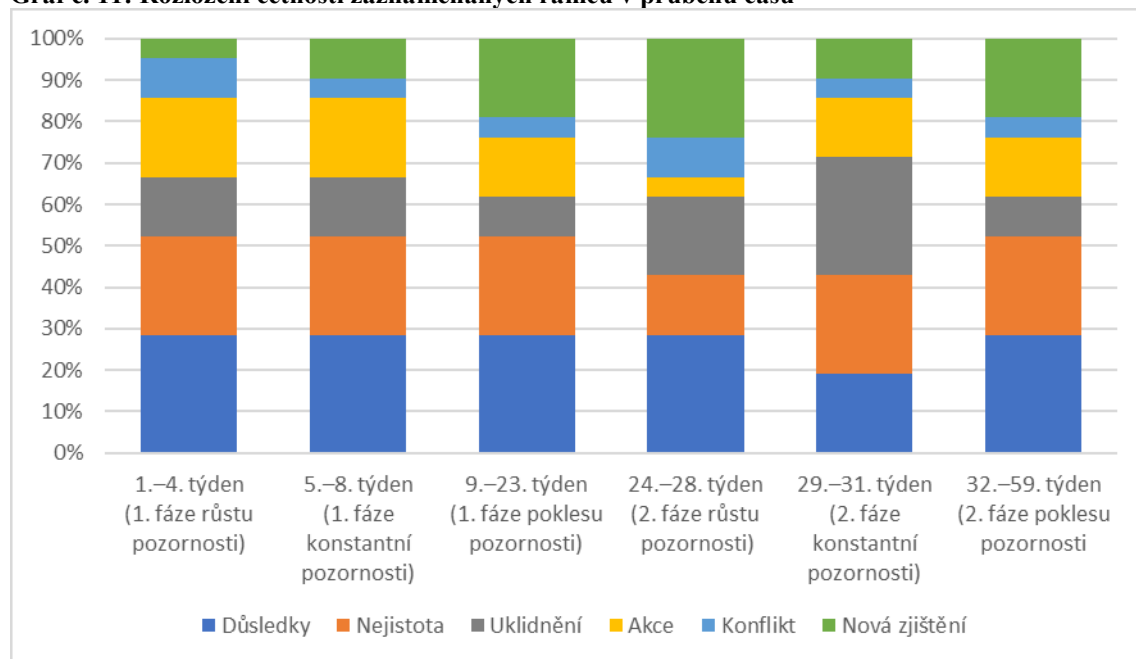
„Vůbec první případ úmrtí spojeného s virem zika na svém území oznámil americký stát Texas. Nedlouho po narození tam zemřelo dítě trpící mikrocefalií, jehož matka se během těhotenství vydala do rizikové oblasti Latinské Ameriky.“ (Hospodářské noviny, 11. 8. 2016, str. 7)

Rámec „konfliktu“ byl v námi analyzovaných textech nejméně častý (25 případů, tj. 2,8 % všech zaznamenaných rámců). Rozdíly v postojích a argumentační neshody mezi zpravodajskými zdroji či aktéry se většinově projevovaly v odlišných názorech na výši potenciálního rizika a způsobu prevence.

„(...) Virus navíc přímo ohrožuje jen těhotné ženy. Těm zdravotníci radí se oblastem s výskytem onemocnění zcela vyhýbat. Místním ženám lékaři doporučují raději neotěhotnět. Zatímco Kolumbijky byly vyzvány počkat s plánováním mateřství alespoň do července, vláda v Salvadoru dokonce ženy nabádá, aby těhotenství odložily až na rok 2018. O tom, zda je to v praxi proveditelné, ale pochybují organizace hájící ženská práva.“ (Hospodářské noviny, 27.1.2016, str. 5)

„Odborníci a hygienici se vesměs shodují, že Evropě epidemie viru zika, který u těhotných žen způsobuje postižení mozku plodu, nehrozí. Komáři druhu *Aedes aegypti*, kteří ho přenášejí, se totiž vyskytují jen v tropických a subtropických oblastech. Přední britský entomolog Howard Carter však varuje, že už jsou i v Evropě! „Sám jsem je viděl! Není jich zatím moc, ale bude jich sem proudit čím dál víc. Hlavně v nákladních lodích, do nichž samičky kladou vajíčka,“ upozorňuje a souhlasí s americkými vědci, podle nichž má virus »explozivní pandemický potenciál«.“ (Aha!, 29. 1 2016, str. 16)

Graf č. 11: Rozložení četnosti zaznamenaných rámců v průběhu času

Báze: 113 zaznamenaných rámců (1.–4. týden); 308 zaznamenaných rámců (5.–8. týden), 194 zaznamenaných rámců (9.–23. týden); 52 zaznamenaných rámců (24.–28. týden); 126 zaznamenaných rámců (29.–31. týden); 88 zaznamenaných rámců (32.–59. týden)

Nejčtenějším rámcem ve všech sledovaných obdobích vyjma druhého vrcholu mediální pozornosti (označeno jako 2. fáze konstantní pozornosti) byly *důsledky*. V uvedeném období od 29.–31. týdne (tj. 18. 7. – 6. 8. 2016), tedy těsně před zahájením letních olympijských her (5. 8. 2016), dominoval rámec *uklidnění*, kterým média pravidelně vyvažovala sdělení o neúčasti českých a zahraničních sportovců na LOH.

„Český olympijský výbor respektuje rozhodnutí tenistů Tomáše Berdycha a Karolíny Plíškové (své rozhodnutí oznámila těsně po Berdychovi), kteří se kvůli obavám z nákazy virem zika rozhodli, že nebudou startovat na olympijských hrách v Riu de Janeiro. Šéf české mise Martin Doktor reagoval sportovně. »Je to překvapivý krok. Nechápu, proč rozhodnutí sportovců přišlo teď, když se o riziku nákazy virem zika hovoří stále méně a méně,« uvedl dvojnásobný olympijský vítěz. »Podle našich informací nehrozí v Riu extrémní riziko nákazy virem zika. Všechny nominované sportovce i členy doprovodu ujišťuji, že děláme naprosté maximum pro to, abychom minimalizovali nebezpečí nákazy.«“ (Haló noviny, 18. 7. 2016, str. 16)

„Vymluvili se na něj Berdych, Plíšková, Raonic či Halepová, ale on s virem zika problém nemá. Tenisový král Novak Djoković (29) pojede do olympijského Ria bez obav. „Tu hysterii kolem ziky neberu moc vážně. Je to jen nafouknutá bublina a není to tak nebezpečné,“ mávl rukou Srb. V Pekingu 2008 získal bronz, v Londýně skončil čtvrtý, takže zlato z olympiády je stále jeho velký sen. A nenechá si ho ukrást strachem z infikovaných komárů. „Podle mě celý ten poprask kolem viru vznikl z nějakého jiného zájmu, o kterém nebudu spekulovat. Pro mne je olympiáda bezpečná a jedu!“ řekl jasně.“ (Aha!, 30. 7. 2016, str. 13)

Také rámec *nejistota* byl po celou dobu jedním z nejčastěji se objevujících, avšak veškeré sledované specifické rámce byly (v odlišné míře) zastoupeny ve všech stanovených obdobích. Při podrobnějším zkoumání grafu výše je zřejmé, že obě *fáze konstantní pozornosti* i obě *fáze poklesu pozornosti*, mají takřka totožně rozložené zastoupení jednotlivých rámců. To je v souladu se zjištěními, ke kterým došli Shih, Wijaya a Brossard (2008) u všech tří sledovaných nemocí (ptačí chřipky, nemoci šílených krav a západonilské horečky).

Fakt, že se vytipované rámce objevují konstantně napříč nemocemi a jednotlivými fázemi pozornostního cyklu, autoři studie vysvětlují tak, že se u novinářské práce jasně objevují tendence používat stejné rámce pro události či

skutečnosti mající podobnou povahu. Což potvrzuje také Bennet (2001). Nejčastěji zastoupenými rámci v jejich výzkumu byly *důsledky* a *akce* následovala je *nejistota*, což Shih, Wijaya a Brossard (2008) opět zdůvodňují tím, že novináři soustředí svou pozornost především na věcné aspekty zdravotních hrozeb a zaměřují se na konkrétní události, tedy aktuální informace o nakažených (*důsledek*) a opatření přijatá úřady, či institucemi (*akce*). To je také důvod, proč autoři studií s prakticky totožně konstruovaným způsobem výzkumu – viz například dříve zmíněné využití kmenových buněk (Nisbet, Brossard, Kroepsch, 2003) a rostlinné biotechnologie (Nisbet, Hüge, 2006), dochází k odlišným výsledkům. Ačkoliv mediální pokrytí genetického inženýrství a biotechnologie více či méně odráží společenské klima, tato témata nemají akutní a bezprostřední dopad na lidstvo a není zde nutná okamžitá reakce vládních institucí. Dominantními rámci u těchto témat proto mohou být častěji *konflikt* a *nová zjištění*. (Shih, Wijaya, Brossard, 2008: 154–155)

V rámci analýzy viru zika jsme došli takřka ke stejným závěrům, avšak rámec *nejistota* byl zastoupen častěji než *akce*, kterou Shih, Wijaya a Brossard (2008) řadí již na druhé místo. Vysvětlujeme to tím, že téměř polovina (42 %) všech článků spadala do domácího zpravodajství, avšak virus zika překročil hranice České republiky jen v několika ojedinělých případech. Nebyl zde tedy takový prostor pro *akce* typu ochranných opatření vedených shora, jako jsou kontroly na letištích, zavírání škol, nákup vakcín a postupné vyhodnocování průběhu epidemie. Rámec *nejistoty* naopak dostal větší prostor v souvislosti s ne zcela objasněnými způsoby léčby a prevence nemoci.

2.4.5 Způsob referování o nebezpečí viru zika

VO6: Jakým způsobem je nebezpečí v podobě viru zika charakterizováno?

Způsob zobrazení viru zika jsme analyzovali v rámci vybraných aspektů jeho mediální agendy. Zaměřili jsme se při tom na prvky, u kterých lze předpokládat potenciál k vyvolání strachu, či obav, což je dle Sandmana (1994) jeden z důvodů, proč média o rizicích informují. Sledovali jsme také přítomnost informací popisujících virus zika, na jejichž základě si čtenář může vytvořit ucelenou představu o tom, jakým způsobem může být onemocněním ohrožen. Přehled sledovaných údajů uvádíme v tabulce níže.

Tabulka č. 4: Četnost výskytu jednotlivých charakteristik v rámci článků

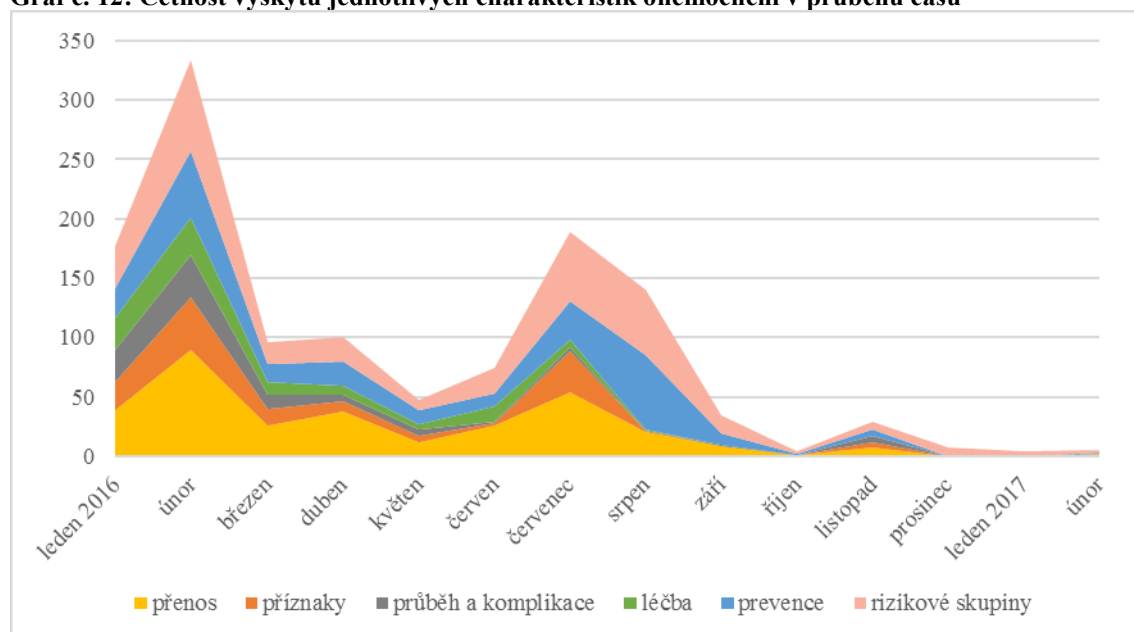
Charakteristika	četnost výskytu	v % článků
Přenos	322	56
Příznaky	139	24
Průběh a komplikace	97	17
Léčba	100	17
Prevence	252	44
Rizikové skupiny	330	57

Báze: 1240 zaznamenaných charakteristik

Alespoň jednu z uvedených charakteristik jsme zaznamenali u 476 (tj. 83 %) článků. S nejvyšší frekvencí byl zmiňován způsob přenosu (v 322 případech, tj. v 56 % článků) a rizikové skupiny (v 330 případech, tj. 57 % článků).

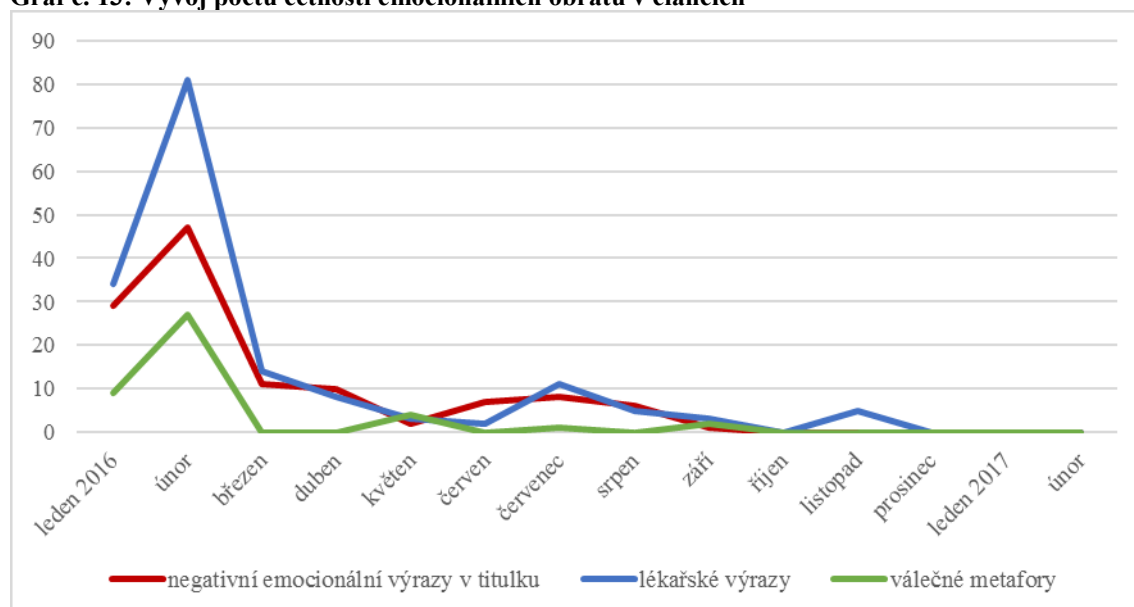
Nejčastěji média pracovala s 1–2 charakteristikami uvedenými v článku (282 případů, tj. v 50 % článků). Všech šest sledovaných charakteristik poskytující čtenáři komplexní pohled na riziko jsme zaznamenali jen u 46 článků (tj. 8 %). Nejvíce charakteristik zmiňovaly Lidové noviny a deník Právo (průměrně 2,4 sledované charakteristiky na článek) nejméně se těmito podrobnostmi zabývaly deníky Sport a E15 (průměrně 1,6 charakteristik na článek), které však obecně věnovaly viru zika nejméně pozornosti a uváděly ho především v souvislosti se sportovními a ekonomickými tématy, jak je patrné v podkapitole 2.4.4 *Rámcování viru zika* a zejména pak v *Grafu č.9: Dominantní téma článku v jednotlivých médiích* na str. 38.

Z grafu níže je zřejmé, že četnost užívání jednotlivých charakteristik prakticky kopíruje cyklus mediální pozornosti. Důraz na prevenci a nejvíce ohrožené cílové skupiny rostl v období probíhajících olympijských her a těsně před jejich zahájením, tedy v červenci a v srpnu 2016.

Graf č. 12: Četnost výskytu jednotlivých charakteristik onemocnění v průběhu času

Báze: 1240 zaznamenaných charakteristik

Výrazně odlišný průběh jsme však zaznamenali při sledování emocionalizace sdělení, kde jsme se zaměřili na přítomnost negativních emocionálních obrátů v titulcích, užívání lékařských výrazů a armádních metafor, jejichž význam vysvětlujeme v rámci definice výzkumné otázky č.6 (VO6) na straně 23. Tyto obraty byly hojně užívány pouze v první fázi mediální pozornosti, tedy v lednu 2016, kdy byl virus zika relativně novým tématem mediální agendy a poté v únoru 2016, kdy WHO na základě doporučení speciálního expertního výboru vyhlásila stav ohrožení veřejného zdraví mezinárodního významu (PHEIC).

Graf č. 13: Vývoj počtu četnosti emocionálních obrátů v článcích

Báze: 330 zaznamenaných emocionálních obrátů

Sledované emocionální obraty jsme zaznamenali u více než poloviny článků (57 %), nejčastěji to bylo u deníku Blesk (v 74 % článků), Právo (v 68 % článků), Hospodářské noviny a MF Dnes (v 68 % článků). Podíl emocionálních obrátů v rámci článků ve všech zkoumaných médiích uvádíme v následující tabulce, níže ilustrujeme jednotlivé případy na úryvcích.

Tabulka č. 5: Podíl emocionálních obrátů v rámci jednoho článku (v %)

	negativní emocionální výrazy v titulku	lékařské výrazy	válečné metafor	všechny emocionální obraty
Aha!	16	30	5	51
Blesk	39	30	4	74
E15	14	19	19	52
Haló noviny	13	27	6	46
Hospodářské noviny	23	30	11	64
Lidové noviny	25	30	9	64
MF DNES	22	26	8	56
Právo	21	39	7	68
Sport	0	6	0	6
Celkem	21	29	7	57

Báze: 575 článků; 330 zaznamenaných emocionálních obrátů

Dramatické, obrazné a negativně emocionálně zabarvené výrazy jsme nejčastěji pozorovali u titulků deníku Blesk (v 39 % článků):

„Mrzačí miminka... A už je i v Evropě!“ (Blesk, 28.1.2016, str. 19)

„Zika děsí svět jako ebola!“ (Blesk, 3. 2. 2016, str. 20)

„Ten vir může zabít i dospělého!“ (Blesk, 27. 2. 2016, str. 3)

Lékařské či medicínské výrazy se nejčastěji objevovaly v člancích deníku Právo (v 39 % článků):

„Ať už v tamních opicích, nebo přímo v nakažených lidech pak zmutoval do nebezpečné podoby – zřejmě způsobuje zdravotní postižení novorozenců zvané mikrocefalie, při němž se vyvíjejícímu se plodu předčasně zastaví růst mozku. Dospělým pravděpodobně dokáže vyvolat Guillainův-Barrého syndrom či podobnou neurologickou a imunitní poruchu. Guillainův Barrého syndrom je vzácné onemocnění způsobené infekcí, které může vést k ochrnutí končetin, plicnímu selhání i k úmrtí.“ (Lidové noviny, 3. 2. 2016, str. 16)

Armádní nebo válečné metaforu jsme zaznamenali jen v 7 %, nejčastěji u deníku E15 (v 19 % článků), vyšší koncentrace těchto výrazů byla také v Lidových novinách (9 %):

„Brazílie vyhlásila válku komárům a viru zika“ (E15, 29. 1. 2016, str. 15)

„Člověk dostává do rukou stále chytřejší zbraně proti svým nepřítelům z živočišné říše.“ (E15, 13.6.2016, str. 12)

„Brazílie vyhlásila válku viru zika. (...) »Zahajujeme skutečný boj proti viru zika,« prohlásila tento týden brazilská prezidentka Dilma Rousseffová. (...) Kromě vývoje vakcíny však Brazílie rozpoutala „boj v terénu“. »Nad virem můžeme zvítězit jen tehdy, když se s pomocí lidí vymytí Aedes aegypti, komár, který nákazu přenáší,« uvedl brazilský ministr zdravotnictví Marcelo Castro. (...) Tohoto komára označil za brazilského veřejného nepřítele č. 1.“ (Lidové noviny, 28. 1. 2016, str. 1)

2.4.6 Zpravodajské zdroje v rámci mediální agendy viru zika

VO7: Které informační zdroje využívala sledovaná média v rámci agendy viru zika?

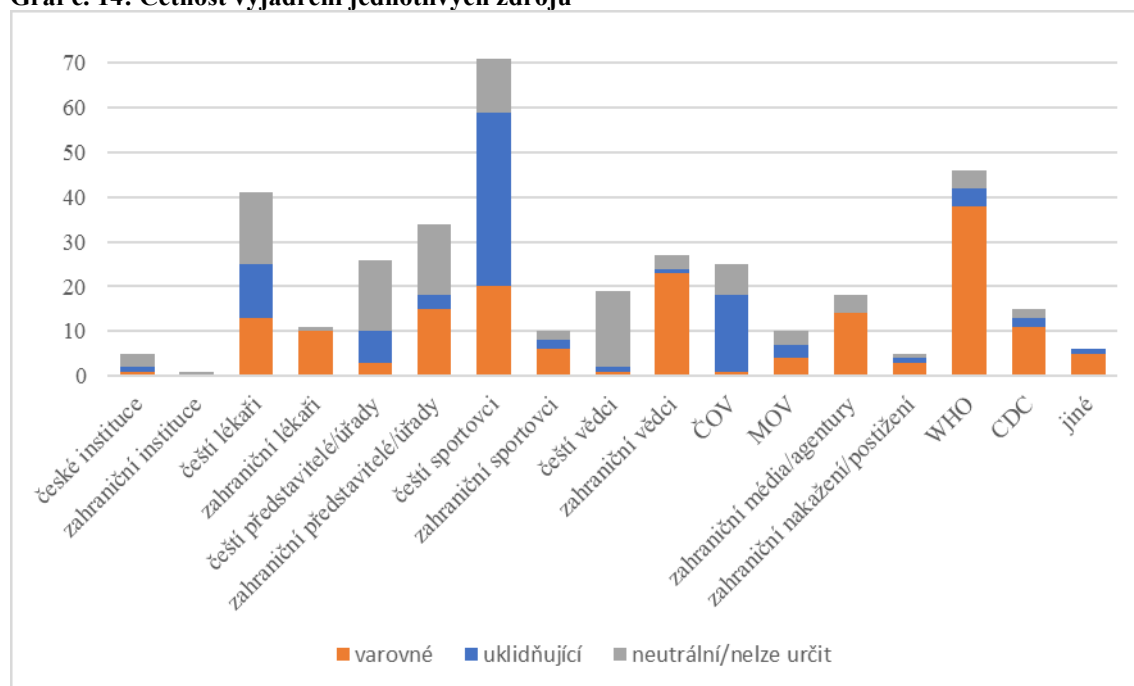
Citovaný zdroj z vyjadřující se k situaci okolo viru zika jsme zaznamenali u 308 článků (tj. 54 %), nejčastěji byl citován právě jeden zdroj (245 takových případů, tj. 43 % všech článků). Poměr domácích a zahraničních zdrojů byl vyrovnaný, jak je patrné z tabulky níže.

Tabulka č. 6: Citované zdroje v článcích o viru zika

počet citovaných zdrojů	domácí	zahraniční	žádný citovaný zdroj	celkový součet
0	0	0	267	267
1	134	111	0	245
2	24	24	0	48
3	2	6	0	8
více než 3 zroje	0	7	0	7

Báze: 575 článků

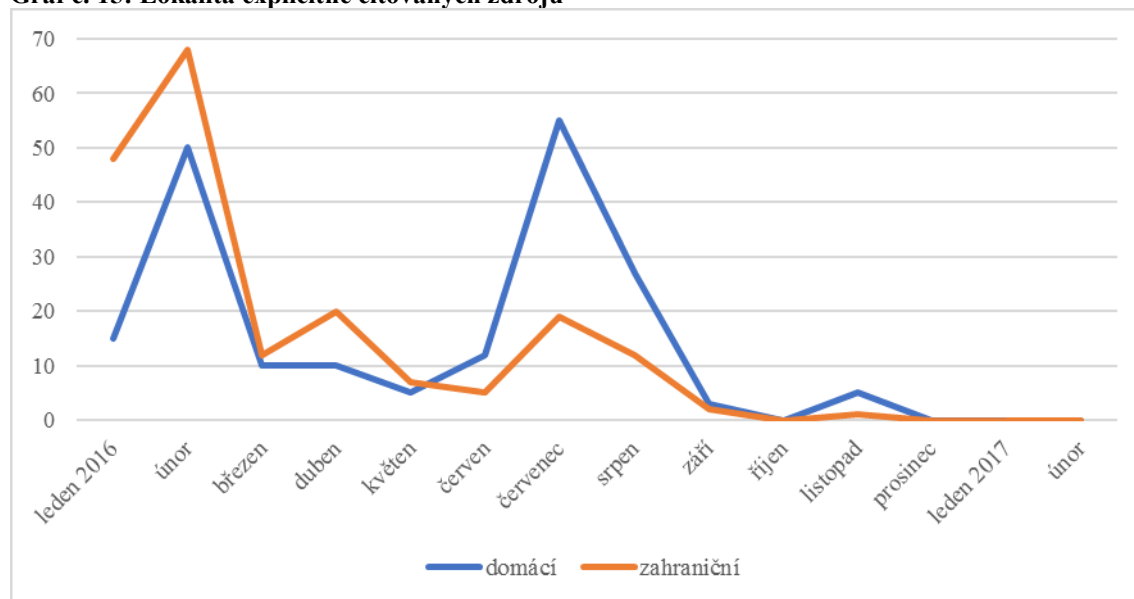
Nejčastěji citovaným zdrojem byli poněkud překvapivě čeští sportovci (19 % všech citovaných zdrojů), ti měli společně s členy Českého olympijského výboru největší zastoupení uklidňujících výroků ve svých vyjádřeních (55 % a 68 %), oproti tomu u zahraničních sportovců z 60 % převládala varovná vyjádření.

Graf č. 14: Četnost vyjádření jednotlivých zdrojů

Báze: 371 zaznamenaných vyjádření

Světová zdravotnická organizace byla až druhým nejčastěji zmiňovaným zdrojem (12 %), její vyjádření měla z 83 % varovnou povahu. Buus, Olsson (2006), Lewison (2008) a Duncan (2009) v rámci svých výzkumů zdravotních hrozeb dochází k závěru, že WHO je dominantním informačním zdrojem pro zkoumaná tištěná média. To je v rozporu se zjištěními, která přináší naše analýza a také analýza Knířové (2011). Ta tuto rozdílnost dává do souvislosti s průběhem pandemie prasečí chřipky na českém území, který se od zdravotních hrozeb zkoumaných v zahraničí významně lišil. MF Dnes se zpočátku soustředila na světové dění a aktuální prohlášení Světové zdravotnické organizace, postupem času se však obracela spíše na národní zdravotnické autority a odborníky, což mělo souvislost především s prvními českými nakaženými osobami a přechodem rizika do domácího kontextu.

V případě viru zika v českém prostředí nelze hovořit o epidemii ani pandemii, počty nakažených se pohybují v řádu jednotek až desítek případů. Z grafu níže je patrné, že zahraniční zdroje v médiích dominovaly pouze v prvních dvou měsících sledovaného období. Následně se média začala obracet na zdroje domácí, ovšem nikoliv na lékaře, ale spíše na české sportovce a členy Českého olympijského výboru v souvislosti s blížícími se LOH.

Graf č. 15: Lokalita explicitně citovaných zdrojů

Báze: 386 explicitně citovaných zdrojů

Původním záměrem této výzkumné otázky bylo mj. také sledování metafory tzv. houpačky (Sandman 1994), tedy střídání citovaných zdrojů tak, aby varovné vyjádření vyvažovalo vyjádření uklidňující a naopak. Tento jev jsme však v rámci analýzy zaznamenali jen v několika ojedinělých případech vyjádření sportovců, což nelze pokládat za průkazné.

„Jako jeden z hlavních důvodů své omluvenky uvedl (Tomáš Berdych – pozn. aut.) obavy z onemocnění virem zika a nakažení své rodiny. „Moji prvořadou prioritou je omezení zdravotních rizik vůči mým blízkým (...). Plíšková v prohlášení pro ČTK uvedla, že se omlouvá ze stejných důvodů, neboť „taktéž sdílí obavy z možných důsledků nakažení virem zika“. Zástupce Českého olympijského výboru načasování omluvenek (...) zaskočilo, byť rozhodnutí tenistů respektují. „Nechápu, proč rozhodnutí sportovců přišlo teď, když se o riziku nákazy virem zika hovoří stále méně a méně,“ prohlásil sportovní ředitel Českého olympijského výboru Martin Doktor. „Nemáme žádné oficiální informace od Světové zdravotnické organizace, ani od našeho ministerstva zdravotnictví o tom, že by se situace ohledně viru zika v Brazílii jakkoliv zhoršila,“ ujistil šéflékař českého týmu Jiří Neumann.“ (Právo 18.7.2016, str. 21)

Podíl na tomto nejednoznačném zjištění mají především limity provedeného výzkumu. Aby bylo něco takového možné prokázat, bylo by třeba důsledně kódovat každou promluvu, nebo jednání aktéra uvedeného v textu. Z praktických důvodů jsme však kódovali jen první tři vyjádření explicitně označená jako citace.

2.4.7 Shrnutí výsledků

V rámci naší analýzy jsme zpracovali celkem 575 článků, které vyšly celostátních rubrikách zpravodajských deníků Aha!, Blesk, E15, Haló noviny, Hospodářské noviny, Lidové noviny, MF Dnes, Právo a Sport. Zaměřovali jsme se přitom na výskyt zmínek o viru zika. Sledované období představovalo 52 kalendářních týdnů v roce 2016 a 7 týdnů v roce 2017, kdy však byla mediální pozornost zanedbatelná. Zpracování více než 12 kalendářních měsíců v řadě umožnilo eliminovat případný vliv sezonnosti.

S ohledem na skutečnost, že jsme současně nesledovali agendu jiných onemocnění, nelze prokázat, zda nebezpečí viru zika byla v daném období věnována mimořádná mediální pozornost. Jistou možnost srovnání v českém prostředí však nabízí komparace s výsledky Terezy Knířové (2011), jež se zaměřila na riziko prasečí chřipky v deníku MF Dnes (a The Times, kterému se v tomto případě nebudeme věnovat). Ve sledovaném období jednoho kalendářního roku zaznamenala 220 článků spojených s onemocněním. Z naší analýzy vyplývá, že v MF Dnes byl ve srovnatelně dlouhém období virus zika zaznamenán ve 117 případech, což je přibližně o polovinu méně. Důležité je však připomenout výrazně odlišnou míru závažnosti a šíření nemoci. Zatímco v případě viru zika se nejedná o epidemii a počty nakažených se v České republice pohybují okolo dvou desítek, v březnu roku 2010 bylo v ČR evidováno přes 2 400 laboratorně potvrzených případů onemocnění prasečí chřipkou a 101 úmrtí (Knířová, 2011: 21). Lze tedy konstatovat, že ve srovnání s prasečí chřipkou byla viru zika věnována zvýšená mediální pozornost, o které vypovídá mj. také potřeba jazykové kodifikace výrazu: *„Pro označení viru je možné užít jak malé, tak velké počáteční písmeno: virus zika/Zika. Shodně se zachází např. i s dalším neméně frekventovaným spojením: virus ebola/Ebola (...). Ve významu nemoc je však náležité jen písmeno malé, např. krvácivá horečka ebola, horečka zika (...). Slovosled zika/Zika virus ovlivněný pravděpodobně angličtinou, není v českých textech vhodný. Vzhledem k zakončení se slovo zika řadí k ženskému rodu a skloňuje se zcela pravidelně podle vzoru „žena“.* (Lidové noviny, 26. 2. 2016, str. 20)

Ve sledovaném období jsme zaznamenali dva vrcholy mediální pozornosti, poprvé v únoru 2016, kdy Světová zdravotnická organizace vyhlásila stav ohrožení veřejného zdraví mezinárodního významu (PHEIC), podruhé v červenci a v srpnu 2016 v souvislosti s letními olympijskými hrami v Brazílii. Dvojí vrcholy mediální pozornosti jsme využili pro stanovení jednotlivých fází dvou pozornostních cyklů, kterými téma prošlo. Stejný postup uplatnili Shih, Wijaya a Brossard (2008) při výzkumu mediální agendy nemoci šílených krav a západonilské horečky.

Z absolutního hlediska se nejvíce článků objevilo v denících MF Dnes (20 %) a Právo (20 %). Nejméně naopak v denících E15 (4 %) a Sport (6 %). Ve snaze o objektivní zhodnocení poskytnutého mediálního prostoru jsme při výpočtu zohledňovali také velikost článků a významnost zmínky o viru zika v rámci článku. Tento přepočet však neměl nijak dramatický vliv na pořadí deníků. Médii s nejvyšším počtem zmínek o viru zika zůstaly MF Dnes a Právo.

Abychom mohli zhodnotit míru kontextualizace s jakou média při referování o viru zika pracují, zaměřili jsme se na kvantitativní způsob vyjádření rizika s kontextuálním jmenovatelem a na srovnání viru zika s dalšími onemocněními. Kontextuální jmenovatel jsme však zaznamenali jen ve 4 % článků. To je zásadní rozdíl oproti zjištěním Knířové (2011), která zasazení do kontextu pozorovala téměř polovině případů. Zahraniční studie (Roche a Muskavitch, 2003 a Dudo, Dahlstrom a Brossard, 2007) hovoří o 11–37 % případů.

Analýza také ukázala na nižší procento (21 %) srovnání viru zika s jinými riziky, které Knířová (2011) při výzkumu prasečí chřipky zaznamenala téměř v 38 % případů stejně jako Dudo, Dahlstrom a Brossard (2007) při výzkumu ptačí chřipky. Důvodem je častější srovnání prasečí a ptačí chřipky s běžnou, sezonní chřipkou, zatímco virus zika žádnou takovouto obdobu nemá, ačkoliv se jeho příznaky chřipce podobají. Na základě stejného způsobu přenosu je nejčastěji srovnáván s horečkou dengue (32 % všech srovnání). Druhou nejčastěji přirovnávanou nemocí byla ebola (27 % všech srovnání) – nebezpečné onemocnění s vysokou mírou úmrtnosti. Tu média spojovala s virem zika na základě celosvětového stavu nouze, který WHO vyhlásila v roce 2016 kvůli viru zika a v roce 2014 právě kvůli epidemii eboly.

Dominantním tématem článků se zmínkami o viru zika je dle očekávání téma zdravotní, které mělo majoritní podíl na tematické skladbě článků ve všech zkoumaných měsících vyjma června, července a srpna 2016, kdy se virus začal objevovat spíše okrajově a ve sportovních rubrikách. Tato zjištění jsou v souladu s poznatky Knířové

(2011), Lewisona (2008), i Stephanie Buus a Evy Olsson (2006) – prasečí chřipka, SARS i virus zika jsou médií chápány v první řadě jako zdravotní riziko a v tomto kontextu o nich sledovaná média informovala nejčastěji.

Zcela jednoznačné výsledky přineslo sledování epizodického a tematického rámcování. Podobně jako Knířová (2011), Hilton a Hunt (2011), jsme zaznamenali výrazně vyšší podíl (92 %) tematického rámcování. Iyengar (1991) předpokládá, že ve zpravodajství obecně převládá epizodické rámcování, neboť pracuje s konkrétními motivy lépe uchopitelnými pro zpracování. Avšak virus zika takové motivy nenabízí, neboť je jeho výskyt na českém území zcela ojedinělý. Média si tak musí vystačit s konkrétními příběhy nakažených žen v nejvíce postižených oblastech, které však v kontextu zpravodajských hodnot nejsou tolik atraktivní. Články se proto soustředily na ucelený pohled na problematiku viru zika, včetně historie a možných důsledků. Události byly zasazovány do širšího kontextu, představovaly i pozadí událostí a odpovědnost byla připisována politickým a sociálním aktérům.

Zkoumané články jsme dále podrobili analýze specifických rámců, které jsme identifikovali na základě předvýzkumu analyzovaných textů a zahraničních studií věnujících se proměnám způsobu rámcování v jednotlivých fázích cyklu pozornosti (Downs, 1972).

Tato část výzkumu potvrdila závěry studie o nemoci šílených krav a západonilské horečce (Shih, Wijaya, Brossard, 2008) – veškeré sledované specifické rámce byly (v odlišné míře) zastoupeny ve všech stanovených obdobích. V opakujících se fázích pozornostního cyklu měly dokonce stejný poměr zastoupení jednotlivých rámců. Zcela zřetelně se tak projevil novinářské tendence používat stejné rámce pro události či skutečnosti mající podobnou povahu.

Nejčastěji zastoupenými rámci v případě zdravotních hrozeb jsou *důsledky* a *akce*, což souvisí se skutečností, že novináři soustředí svou pozornost především na věcné aspekty těchto rizik a zaměřují se na konkrétní události, tedy aktuální informace o nakažených a opatření přijatá úřady, či institucemi. Pokles mediální pozornosti zaměřené na zdravotní rizika proto nemusí nutně znamenat, že došlo k vyřešení situace, ale může souviset s nedostatkem nových událostí.

Z uvedených zjištění vyplývá, že kulturní kontext není hlavním determinantem podoby mediálního cyklu pozornosti, jak tvrdí Brossard, Shanahan a McComas (2004), srovnávající medializaci problematiky globálních změn klimatu v USA a ve Francii.

Kromě novinářských postupů a narací, které jsou v každém kulturním kontextu odlišné, ovlivňují cyklickou povahu pozornosti médií právě charakteristiky daných témat či událostí.

V závěru analýzy jsme se soustředili na to, jakým způsobem je infekce virem zika zobrazována, neboť to má zásadní vliv na představy, které si o potenciální hrozbě vytváří publikum (Allan, 2002). Sandman (1994) k tomuto dodává, že míra strachu, zděšení, či rozrušení, které riziko vyvolává, je jedním z kritérií při výběru zpráv a tyto aspekty jsou následně ve sdělení akcentovány. Z tohoto důvodu jsme se zaměřili na dvě oblasti – popisované charakteristiky onemocnění a emocionalizaci sdělení.

Alespoň jednu ze sledovaných charakteristik (přenos, příznaky, průběh a možné komplikace, léčba, prevenci a rizikové skupiny) jsme zaznamenali u 83 % článků. S nejvyšší frekvencí byl zmiňován způsob přenosu (v 56 % článků) a rizikové skupiny (v 57 % článků). Nejčastěji (v 50 %) média pracovala s 1–2 charakteristikami uvedenými v článku. Všech šest sledovaných charakteristik poskytující čtenáři komplexní pohled na riziko jsme zaznamenali jen u 46 článků (tj. 8 %).

Míru emocionalizace sdělení jsme měřili na základě přítomnosti negativních emocionálních výrazů v titulku, medicínských výrazů a armádních metafor. Alespoň jeden z těchto obrátů jsme zaznamenali u více než poloviny článků (57 %), nejčastěji to bylo u deníku Blesk (v 74 % článků). Oproti tomu jsme v 68 článcích (tj. 12 %) zaznamenali snahu o zmírnění obav veřejnosti prostřednictvím metafor jinakosti, tedy poukázáním na skutečnost, že riziko hrozí jen v oblastech specifických klimatických podmínek.

Poslední výzkumná otázka se týkala citovaných zpravodajských zdrojů, které jsme zaznamenali u 54 % článků. Poměr domácích a zahraničních zdrojů byl vyrovnaný, v prvních dvou sledovaných měsících (leden–únor 2016) však převládaly zdroje zahraniční, od června do září 2016 měly výrazně dominantnější postavení zdroje domácí. Podobný průběh zaznamenala v rámci analýzy zdrojů také Knířová (2011) u prasečí chřipky. V jejím případě byl však obrat k domácím zdrojům způsoben rostoucím počtem nakažených na českém území, zatímco u viru zika se domácí zdroje začaly objevovat ve větší míře až v souvislosti s letními olympijskými hrami v brazilském Rio de Janeiru a citováním českých sportovců.

3. Závěr

Cílem této práce byla identifikace charakteristických rysů českého tištěného zpravodajství referujícího o zdravotních hrozbách. Konstrukci mediálního rizika jsme představili na příkladu virové infekce zika. Výchozí studií byl výzkum T. Knířové (2011), která se věnovala komparaci konstrukce rizika prasečí chřipky v britském deníku The Times a české MF Dnes. Mediální zobrazení prasečí chřipky analyzovala v kontextu teorie o nastolování agendy a s ohledem na jeho potenciál k vytvoření mediální paniky. Tato teoretická východiska jsme rozšířili o poznatky dalších studií věnujících se prezentaci rizik v médiích, zejména výzkumu mediální agendy ptačí chřipky, nemoci šílených krav a západonilské horečky v amerických The New York Times (Shih, Wijaya, Brossard, 2008). Autoři ve své srovnávací analýze využívají dvou teoretických přístupů – rámcování a pozornostních cyklů.

Proces naší analýzy byl veden snahou odpovědět na stanovené výzkumné otázky konstruované s ohledem na teoretická východiska uvedená v první části práce. Otázky měly obecnější charakter, který nám umožnil věnovat se tématu v širším kontextu. V rámci operacionalizace však byly otázky jednoznačně definovány tak, aby výzkum přinesl platné a ospravedlnitelné výsledky.

Za klíčový poznatek provedené analýzy považujeme potvrzení skutečnosti, že virus zika skutečně patří k tomu typu rizik, která podléhají cyklické mediální pozornosti vyvolávané aktuálními událostmi. Tato zjištění jsou v souladu se závěry výzkumu mediální agendy nemoci šílených krav a západonilské horečky (Shih, Wijaya, Brossard, 2008). Přestože má každé z onemocnění svá specifika, u každého z nich se projevil novinářské tendence používat stejné rámce pro události či skutečnosti mající podobnou povahu.

Při srovnání mediální agendy viru zika a onemocnění, kterým se věnovali Shih, Wijaya, Brossard (2008) v rámci zahraničního výzkumu jsme došli k mnoha vzájemným podobnostem. Při porovnání s výzkumem, který provedla T. Knířová v českém prostředí naopak překvapivě nacházíme četné rozpory. Jednoznačné podobnosti ve způsobu konstrukce rizika jsme našli jen v případě obecných rámců na úrovni epizodického a tematického rámcování, které mělo v obou případech výraznou převahu. K odlišným výsledkům jsme došli při porovnávání kontextualizace, prominence tématu i práce se zpravodajskými zdroji.

Tyto rozdílnosti však jen potvrzují výše uvedené poznatky, že kulturní kontext není determinující a způsob konstrukce rizika a jeho rámcování je do značné míry určen

právě povahou daného tématu. V tomto případě se povaha agendy viru zika jeví podobnější zahraniční agendě nemoci šílených krav a západonilské horečky než české agendě prasečí chřipky.

Na všechny stanovené výzkumné otázky se nám podařilo jednoznačným způsobem odpovědět. Jako problematická se ukázala závěrečná otázka týkající se zpravodajských zdrojů. V rámci té jsme se zaměřili mj. na sledování metafor tzv. houpačky (Sandman 1994), tedy střídání citovaných zdrojů tak, aby varovné vyjádření vyvažovalo vyjádření uklidňující a naopak. Tento jev jsme však v rámci analýzy nebyli schopni jednoznačně prokázat. Důvodem jsou limity provedeného výzkumu, kde jsme z praktických důvodů kódovali jen první tři vyjádření explicitně označená jako citace. Ukázalo se, že aby bylo možné nesporným způsobem potvrdit Sandmanovy (1994) předpoklady, bylo by nezbytné důsledně kódovat každou promluvu, nebo jednání aktéra uvedeného v textu.

Určitým omezením výzkumu je samozřejmě také zvolená metoda kvantitativní obsahové analýzy, která může poskytnout jen dílčí náhled na zkoumaný jev a zcela určitě nedokáže podat vyčerpávající vysvětlení tématu. Problematická je například u zmíněné analýzy rámců, kde je důležité hledat nejen zdůrazněné aspekty komunikátu, ale také ty potlačené (Entman, 2004).

Rovněž při zkoumání práce se zpravodajskými zdroji umožňuje obsahová analýza sledovat pouze vnější projevy tohoto procesu, tedy konkrétní mediální výstupy, avšak zcela opomíjí mediální rutiny a zpravodajské hodnoty, které za vznikem těchto obsahů stojí.

Výsledky zkoumání proto formulujeme s vědomím limitů daných povahou dat a zvolené metody. Tato práce však může představovat výchozí bod skýtající široké možnosti pro další bádání prostřednictvím odlišných výzkumných metod.

4. Summary

The aim of this work was to describe the media coverage of public health epidemics. We focused on the construction of health information in the Czech daily newspaper by the example of Zika virus. This work is inspired by the research by T. Knířová (2011) comparing the construction of swine flu risk between the British daily newspaper *The Times* and the Czech daily *MF Dnes*. The media display of swine flu was analyzed in the context of the theory of agenda-setting and its potential to create media panic. We have extended these theoretical backgrounds using framing and issue attention cycle as theoretical frameworks and compared the way how print media frame Zika virus and other public health epidemics, such as mad cow disease, West Nile virus and avian flu (Shih, Wijaya, Brossard, 2008).

Surprisingly we came up with more similarities between Zika virus and mad cow disease or West Nile virus than swine flu. Coverage of public health epidemics was highly event based, with increased news coverage corresponding to important events such as newly identified cases and governmental actions. Our results also indicate that media coverage of epidemics hazards followed patterns of media attention that were different from those observed for the coverage of environmental issues. Our findings added to the understanding of issue attention cycle by showing that the cyclical patterns can vary not only with culture but also with issues of different nature.

We formulate the results of research with the knowledge of the limits given by the nature of the data and the chosen analyzing methods. This work, however, may be an initial study offering broad possibilities for further research through different research methods.

5. Použitá literatura a zdroje

ALLAN, Stuart. *Media, risk and science*. 1. edition. Buckingham: Open University Press, 2002. ISBN 978-033-5206-629.

ALTHAUS, S. L. a D. TEWKSBURY. Agenda Setting and the "New" News: Patterns of Issue Importance Among Readers of the Paper and Online Versions of the New York Times. *Communication Research*. 2002, **29**(2), 180-207. DOI: 10.1177/0093650202029002004.

BENNETT, W. Lance. *News: the politics of illusion*. Tenth edition. Chicago: University Of Chicago Press, 2016. ISBN 978-022-6344-867.

BERRY, Tanya R., Joan WHARF-HIGGINS a P.J. NAYLOR. SARS Wars: An Examination of the Quantity and Construction of Health Information in the News Media. *Health Communication*. 2007, **21**(1), 35-44. DOI: 10.1080/10410230701283322

BOMLITZ, L. J. a M. BREZIS. Misrepresentation of health risks by mass media. *Journal of Public Health*. 2008, **30**(2), 202-204. DOI: 10.1093/pubmed/fdn009.

BROSSARD, Dominique, James SHANAHAN a Katherine MCCOMAS. Are Issue-Cycles Culturally Constructed? A Comparison of French and American Coverage of Global Climate Change. *Mass Communication and Society*. 2004, **7**(3), 359-377. DOI: 10.1207/s15327825mcs0703_6.

BUUS, Stephanie a Eva-Karin OLSSON. The SARS Crisis: Was Anybody Responsible? *Journal of Contingencies and Crisis Management*. 2006, **14**(2), 71-81. DOI: 10.1111/j.1468-5973.2006.00483.x.

ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 4., V Karolinu 2., dopl. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-802-4619-460.

D'ANGELO, Paul. News Framing as a Multiparadigmatic Research Program: A Response to Entman. *Journal of Communication*. 2002, **52**(4), 870-888. DOI: 10.1111/j.1460-2466.2002.tb02578.x.

DE VREESE, Claes H. News framing: Theory and typology. *Information Design Journal*. 2005, **13**(1), 51-62. DOI: 10.1075/idjdd.13.1.06vre.

DEFLEUR, Melvin L. a Sandra J. BALL-ROKEACH. *Teorie masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-718-4099-8.

DLHÝ, Jozef, Sylvie KVÁŠOVÁ a Lenka BÍLKOVÁ-URIEOVÁ. Virus Zika a připravenost České republiky. *Zprávy Centra epidemiologie a mikrobiologie*. 2016, **25**(1), 19-22

DOWNS, Anthony. The issue-attention cycle. *The Public Interest*. 1972, **5**(38), 38-50.

DRIEDGER, S. Michelle. Risk and the Media: A Comparison of Print and Televised News Stories of a Canadian Drinking Water Risk Event. *Risk Analysis*. 2007, **27**(3), 775-786. DOI: 10.1111/j.1539-6924.2007.00922.x.

DUDO, Anthony D., Michael F. DAHLSTROM a Dominique BROSSARD. Reporting a Potential Pandemic: A Risk-Related Assessment of Avian Influenza Coverage in U.S. Newspapers. *Science Communication*. 2007, **28**(4), 429-454. DOI: 10.1177/1075547007302211.

DUNCAN, Ben. How the media reported the first days of the pandemic (H1N1) 2009: results of EU-wide media analysis. *Eurosurveillance*. 2009, **14**(30), 1-3

ENTMAN, Robert M. *Projections of power: framing news, public opinion, and U.S. foreign policy*. Chicago: University of Chicago Press, 2004. ISBN 978-022-6210-728.

ENTMAN, Robert M. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*. 1993, **43**(4), 51-58. DOI: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x.

FUNKHOUSER, G. Ray. The Issues of the Sixties: An Exploratory Study in the Dynamics of Public Opinion. *Public Opinion Quarterly*. 1973, **37**(1), 62–75. DOI: 10.1086/268060.

GAMSON, William A. a Andre MODIGLIANI. Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach. *American Journal of Sociology*. 1989, **95**(1), 1-37.

GOFFMAN, Erving. *Frame analysis: an essay on the organization of experience*. Northeastern University Press ed. Boston: Northeastern University Press, 1974 [1986]. ISBN 9780930350918.

HANSEN, A. The media and the social construction of the environment. *Media, Culture*. 1991, **13**(4), 443-458. DOI: 10.1177/016344391013004002.

HAYNES, Chris, Jennifer Lee MEROLLA a S. Karthick RAMAKRISHNAN. *Framing immigrants: news coverage, public opinion, and policy*. New York: Russell Sage Foundation, 2016. ISBN 978-0-87154-533-6.

HILTON, Shona a Kate HUNT. UK newspapers' representations of the 2009-10 outbreak of swine flu: one health scare not over-hyped by the media? *Journal of Epidemiology*. 2011, **65**(10), 941-946. DOI: 10.1136/jech.2010.119875.

HILTON, Shona a Emily SMITH. Public views of the uk media and government reaction to the 2009 swine flu pandemic. *BMC Public Health*. 2010, **10**(1), -. DOI: 10.1093. ISSN 1471-2458.

IYENGAR, Shanto. Framing Responsibility for Political Issues. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 1996, **546**, 59-70.

IYENGAR, Shanto. *Is anyone responsible: how television frames political issues*. Chicago: University of Chicago Press, 1991. American politics and political economy. ISBN 978-022-6388-540.

JOHNSON, Branden B., Peter M. SANDMAN a Paul MILLER. Testing the Role of Technical Information in Public Risk Perception. *RISK - Issues in Health & Safety*. 1992, **5**(3), 341-346

KINDHAUSER, Mary Kay, Tomas ALLEN, Veronika FRANK, Ravi Shankar SANTHANA a Christopher DYE. Zika: the origin and spread of a mosquito-borne virus. *Bulletin of the World Health Organization*. 2016, **94**(9), 675-686C. DOI: 10.2471/BLT.16.171082.

KNÍŘOVÁ, Tereza. *Dva mediální obrazy konstrukce rizika prasečí chřipky (The Times vs. MF Dnes)*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mediálních studií a žurnalistiky. Vedoucí práce PhDr. Jaromír Volek, Ph.D.

KRONICK, Jane C. Alternativní metodologie pro analýzu kvalitativních dat: Alternative Methodologies for the Analysis of Qualitative Data. *Sociologický časopis*. 1997, **33**(1), 57–67.

LEWISON, Grant. The reporting of the risks from severe acute respiratory syndrome (SARS) in the news media, 2003–2004. *Health, Risk*. 2008, **10**(3), 241-262. DOI: 10.1080/13698570802160962.

LIPPMANN, Walter. *Veřejné mínění*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0939-3.

MCCOMAS, Katherine a James SHANAHAN. Telling Stories About Global Climate Change. *Communication Research*. 1999, **26**(1), 30-57. DOI: 10.1177/009365099026001003.

MCCOMBS, Maxwell E. *Agenda setting: nastolování agendy: masová média a veřejné mínění*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-807-3675-912.

NEČAS, Vlastimil a Lenka VOCHOCOVÁ. Czech Media and Foreign Policy: Emotions and Domestic Narratives. *Středoevropské politické studie Central European Political Studies Review*. 2014, **16**(2-3), -. DOI: 10.5817/CEPSR.2014.23.137.

NISBET, Matthew C., Dominique BROSSARD a Adrienne KROEPSCH. Framing Science: The Stem Cell Controversy in an Age of PressPolitics. *The Harvard International Journal of Press/Politics*. 2003, **8**(2), 36-70. DOI: 10.1177/1081180X02251047.

NISBET, Matthew. C. a Mike HUGE. Attention Cycles and Frames in the Plant Biotechnology Debate: Managing Power Participation through the Press/Policy Connection. *The Harvard International Journal of Press/Politics*. 2006, **11**(2), 3-40. DOI: 10.1177/1081180X06286701.

PAPACHARISSI, Z. a M. DE FATIMA OLIVEIRA. News Frames Terrorism: A Comparative Analysis of Frames Employed in Terrorism Coverage in U.S. and U.K. Newspapers. *The International Journal of Press/Politics*. 2008, **13**(1), 52-74. DOI: 10.1177/1940161207312676.

POTTER, W. James. *Theory of media literacy: a cognitive approach*. Thousand Oaks, Calif.: SAGE Publications, 2004. ISBN 07-619-2952-5.

RICHARDS, Barry. The Emotional Deficit in Political Communication. *Political Communication*. 2004, **21**(3), 339-352. DOI: 10.1080/10584600490481451. ISSN 1058-4609.

- RICHARDS, Barry a Gavin REES. The management of emotion in British journalism. *Media, Culture*. 2011, **33**(6), 851-867. DOI: 10.1177/0163443711411005. ISSN 0163-4437.
- ROCHE, John P. a Marc A. T. MUSKAVITCH. Limited Precision in Print Media Communication of West Nile Virus Risks. *Science Communication*. 2003, **24**(3), 353-365. DOI: 10.1177/1075547002250300.
- SANDMAN, Peter M. Mass Media and Environmental Risk: Seven Principles. *RISK: Health, Safety & Environment*. 1994, **5**(3), 251-260.
- SEMETKO, Holli A. a Patti M. VALKENBURG. Framing European politics: a content analysis of press and television news. *Journal of Communication*. 2000, **50**(2), 93-109. DOI: 10.1111/j.1460-2466.2000.tb02843.x.
- SHIH, Tsung-Jen, Rosalyna WIJAYA a Dominique BROSSARD. Media Coverage of Public Health Epidemics: Linking Framing and Issue Attention Cycle Toward an Integrated Theory of Print News Coverage of Epidemics. *Mass Communication and Society*. 2008, **11**(2), 141-160. DOI: 10.1080/15205430701668121.
- SCHERER, Helmut. Úvod do metody obsahové analýzy. In: SCHULZ, Winfried a Irena REIFOVÁ. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 3., nezměněn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, s. 29–50. ISBN 978-80-246-1980-4.
- SCHEUFELE, Dietram A. Framing as a theory of media effects. *Journal of Communication*. 1999, **49**(1), 103-122. DOI: 10.1111/j.1460-2466.1999.tb02784.x
- SCHEUFELE, Dietram A. a David TEWKSBURY. Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models. *Journal of Communication*. 2007, **57**(1), 9-20. DOI: 10.1111/j.1460-2466.2006.00326.x.
- SCHOENBACH, Klaus, Ester de WAAL a Edmund LAUF. Research Note: Online and Print Newspapers. *European Journal of Communication*. 2005, **20**(2), 245-258. DOI: 10.1177/0267323105052300.
- TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4.
- UNGAR, Sheldon. The rise and (relative) decline of global warming as a social problem. *The Sociological Quarterly*. 1992, **33**(4), 483-501. DOI: 10.1111/j.1533-8525.1992.tb00139.x.
- VAN GORP, Baldwin. The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In. *Journal of Communication*. 2007, **57**(1), 60-78. DOI: 10.1111/j.1460-2466.2006.00329.x.

Internetové zdroje:

Fifth meeting of the Emergency Committee under the International Health Regulations (2005) regarding microcephaly, other neurological disorders and Zika virus: Prohlášení WHO z 18. 11. 2016 [online]. 2016a [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.who.int/mediacentre/news/statements/2016/zika-fifth-ec/en/>

WHO statement on the first meeting of the International Health Regulations (2005) (IHR 2005) Emergency Committee on Zika virus and observed increase in neurological disorders and neonatal malformations: Prohlášení WHO ze dne 1. 2. 2016. WHO [online]. 2016b [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.who.int/mediacentre/news/statements/2016/1st-emergency-committee-zika/en/>

World Map of Areas with Risk of Zika. In: *Centers for Disease Control and Prevention (CDC)* [online]. 2017 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: <https://wwwnc.cdc.gov/travel/page/world-map-areas-with-zika>

Zika causality statement – Zika virus infection: update on the evidence for a causal link to congenital brain abnormalities and Guillain-Barré syndrome: Prohlášení WHO z 7. 9. 2016 [online]. 2016c [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.who.int/emergencies/zika-virus/causality/en/>

Zika virus: Fact sheet. WHO [online]. 2016d [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/zika/en/>

ZIKA virus - informace: Prohlášení Státního zdravotního ústavu z 28. 1. 2016. SZÚ [online]. 2016 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.szu.cz/tema/prevence/zika-virus-informace-1>

Zika virus and complications: Questions and answers: Fact sheet, Updated 1 February 2017. WHO [online]. 2017 [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <http://www.who.int/features/qa/zika/en/>

Seznam citovaných článků (řazeno dle daty vydání):

- Rok LOH v Riu začíná výjimečným stavem*, Haló noviny, 5. 1. 2016, str. 08
- Foto*, Lidové noviny, 13. 1. 2016, str. 14
- Tisíce dětí se rodí se zakrnělou hlavou*, Aha!, 23. 1. 2016, str. 16
- Nová hrozba na obzoru: co musíte vědět o viru zika*, Mladá fronta DNES, 27. 1. 2016, str. 08
- Virus zika ohrožuje celý americký kontinent*, Hospodářské noviny, 27. 1. 2016, str. 05
- Nákazu virem zika už ohlásily i země Evropy*, Haló noviny, 28. 1. 2016, str. 01
- Virus zika ohrožuje olympiádu v Riu*, Lidové noviny, 28. 1. 2016, str. 01
- Virus zika: Komáři do Evropy jezdí v lodích?!*, Aha!, 29. 1. 2016, str. 16
- Brazílie vyhlásila válku komárům a viru zika*, E15, 29. 1. 2016, str. 15
- Více než virus zika hrozí v ČR chřipková epidemie*, Právo, 29. 1. 2016, str. 08
- Nenarozené děti v ohrožení virem zika*, Hospodářské noviny, 1. 2. 2016, str. 08
- Konec samby. Brazílská města šetří a ruší karnevaly*, Hospodářské noviny, 2. 2. 2016 str. 04
- Zika děsí svět jako ebola!*, Blesk, 3. 2. 2016, str. 20
- Nové viry se často vyvíjejí ve zvířatech*, Lidové noviny, 3. 2. 2016, str. 16
- Rio varuje těhotné před návštěvou olympiády*, Hospodářské noviny, 3. 2. 2016, str. 07
- Válka s komáry*, E15, 4. 2. 2016, str. 13
- Karneval v Riu začal. Ve stínu ziky*, Právo, 6. 2. 2016, str. 17
- Brazílie uctila Kubitscheka*, Haló noviny, 11. 2. 2016, str. 08
- Co o zice vlastně víme?*, Lidové noviny, 26.2.2016, Lidové noviny, str. 20
- Dokázáno: virus zika vede k mikrocefalii*, Lidové noviny, 15. 4. 2016, str. 06
- S laserem na komáry*, E15, 13. 6. 2016, str. 12
- Objev českých vědců působí proti viru zika*, Lidové noviny, 17. 6. 2016, str. 06
- V akci budou repelenty*, Haló noviny, 18. 7. 2016, str. 16
- Berdych i Plíšková odřekli start v Riu*, Právo, 18. 7. 2016, str. 21
- Zika je jen bublina*, Aha!, 30. 7. 2016, str. 13
- V Texasu zemřelo první dítě nakažené virem zika*, Hospodářské noviny, 11. 8. 2016, str. 07

6. Seznam použitých zkratek

CDC – Centers for Disease Control and Prevention

ČOV – Český olympijský výbor

LOH – Letní olympijské hry

MOV – Mezinárodní olympijský výbor

PHEIC – Public Health Emergency of International Concern (Stav ohrožení veřejného zdraví mezinárodního významu)

WHO – World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)

7. Seznam grafů

Graf č. 1: Rozložení mediálního pokrytí zmínek o viru zika.....	28
Graf č. 2: Fáze cyklů pozornosti	29
Graf č. 3: Mediální prostor a míra pozornosti věnované viru zika napříč sledovanými médii	30
Graf č. 4: Vývoj počtu domácích a zahraničních článků týkajících se viru zika.....	33
Graf č. 5: Míra pozornosti věnovaná viru zika v rámci jednotlivých měsíců.....	33
Graf č. 6: Četnost zmínek o viru zika v jednotlivých médiích v průběhu času	34
Graf č. 7: Riziko nákazy virem zika zasazené do kontextu	35
Graf č. 8: Srovnání viru zika s jinými onemocněními	36
Graf č. 9: Dominantní téma článku v jednotlivých médiích.....	38
Graf č. 10: Četnost zaznamenaných rámců.....	40
Graf č. 11: Rozložení četnosti zaznamenaných rámců v průběhu času.....	43
Graf č. 12: Četnost výskytu jednotlivých charakteristik onemocnění v průběhu času ...	47
Graf č. 13: Vývoj počtu četnosti emocionálních obrátů v člancích.....	47
Graf č. 14: Četnost vyjádření jednotlivých zdrojů.....	50
Graf č. 15: Lokalita explicitně citovaných zdrojů	51

8. Seznam tabulek

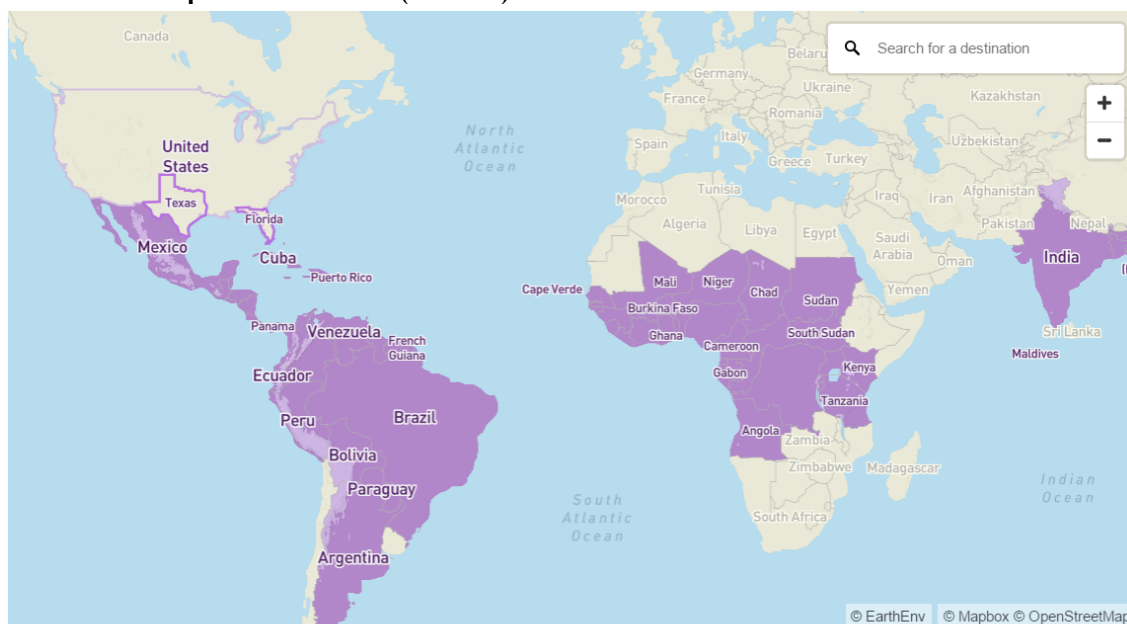
Tabulka č. 1: Počty sledovaných článků v jednotlivých médiích.....	30
Tabulka č. 2: Tematická skladba článků v průběhu času.....	37
Tabulka č. 3: Zastoupení obecných rámců	38
Tabulka č. 4: Četnost výskytu jednotlivých charakteristik v rámci článků	46
Tabulka č. 5: Podíl emocionálních obrátů v rámci jednoho článku (v %).....	48
Tabulka č. 6: Citované zdroje v člancích o viru zika.....	49

9. Seznam příloh

Příloha č. 1: Mapa šíření viru zika (obrázek).....	69
Příloha č. 2: Celkový přehled článků zmiňujících virus zika (tabulka).....	70
Příloha č. 3: Kódovací kniha (tabulka)	70

10. Přílohy

Příloha č. 1: Mapa šíření viru zika (obrázek)

International areas

Zika Travel Recommendation: Low elevation High elevation

No Known Zika:

(CDC, 2017)

Příloha č. 2: Celkový přehled článků zmiňujících virus zika (tabulka)

Měsíc	Aha!	Blesk	E15	Haló noviny	Hospodářské noviny	Lidové noviny	Mladá fronta DNES	Právo	Sport	Celkový součet
leden 2016	3	4	2	4	3	10	8	9	0	43
únor 2016	7	10	7	17	19	23	32	24	0	139
březen 2016	2	4	0	4	6	4	5	9	0	34
duben 2016	1	5	3	2	7	10	9	8	2	47
květen 2016	0	2	0	1	4	3	6	7	1	24
červen 2016	3	4	3	2	3	6	7	12	6	46
červenec 2016	12	6	2	9	8	10	20	22	15	104
srpen 2016	7	5	4	9	5	19	19	15	11	94
září 2016	1	3	0	2	2	2	4	4	0	18
říjen 2016	0	1	0	0	1	0	0	1	0	3
listopad 2016	1	1	0	0	0	3	2	1	0	8
prosinec 2016	0	0	0	1	1	1	4	0	0	7
leden 2017	0	1	0	1	2	1	0	0	0	5
únor 2017	0	0	0	0	0	0	1	2	0	3
Celkem	37	46	21	52	61	92	117	114	35	575

Příloha č. 3: Kódovací kniha (tabulka)

Kód	Název proměnné	Číslo proměnné	Hodnota proměnné	Definice proměnné
00 POŘADOVÉ ČÍSLO	Pořadové číslo článku			
01 TITULEK	Titulek			
02 DATUM	Datum vydání			DD.MM.RRRR
03 MEDIUM	Médium	1	Aha!	
		2	Blesk	
		3	E15	
		4	Haló noviny	
		5	Hospodářské noviny	
		6	Lidové noviny	
		7	Mladá fronta DNES	
		8	Právo	
		9	Sport	
04 MEDIALNI PROSTOR	Velikost mediálního prostoru	1	malý	do 200 slov
		2	střední	201–500 slov
		3	velký	více než 500 slov
05 POZORNOST	Míra mediální pozornosti	1	zanedbatelná	článek obsahuje zmínku o viru zika, ale nijak ji dále nerozvádí
		2	střední	virus zika není ústředním tématem článku, ale je uveden v souvislostech; věnuje se mu maximálně jeden odstavec textu
		3	vysoká	virus zika je ústředním tématem článku; nebo jsou mu věnovány více než dva odstavce
06 RUBRIKA	Rubrika	1	domácí	
		2	zahraniční	
		3	titulní strana	
		4	jiná	
07 KONTEXT	Kvantitativní měření rizika s kontextuálním jmenovatelem	1	přítomné	jsou přítomna číselná vyjádření (týkající se viru zika), která je možné převést na zlomek či procento – např. „25 % nakažených se potýká s komplikacemi“
		2	nepřítomné	nejsou přítomná žádná číselná vyjádření ohledně viru zika
		3	číselná vyjádření bez kontextuálního jmenovatele	jsou přítomna hyperbolická číselná vyjádření, nebo prostá číselná vyjádření (týkající se viru zika), která není možné převést na zlomek či procento – např. „nakaženy jsou tisíce lidí“
		4	kombinace	jen některá z číselných vyjádření mají kontextuální jmenovatel
08 SROVNANI	Srovnání s jinými onemocněními	0	není uvedeno	
		1	dengue	
		2	ebola	
		3	běžná chřipka	
		4	encefalitida	
		5	prasečí chřipka	
		6	prasečí chřipka	
		99	jiné	
09 TEMA	Dominantní téma článku	1	zdravotní téma	informace o počtech nakažených, případně mrtvých, informace o původu a šíření nemoci, o symptomech, zdravotních následcích, prevenci apod.
		2	politické téma	informace o aktivitách mezinárodních a národních politických subjektů, připravovaná opatření, karantény, krizové plány apod.
		3	ekonomické/finanční téma	zmínky o dopadu viru zika na mezinárodní nebo národní ekonomiku, turismus, zemědělství apod.
		4	sportovní téma	informace o opatřeních přijatých v souvislosti s LOH, případně neúčasti některých sportovců
		99	nelze určit	

10 OBECNE RAMCE	Obecné rámce	1	převážně epizodické rámcování	článek zaměřuje na konkrétní událost, příběh/problém/psychologii jedince, dramatický průběh onemocnění či úmrtí
		2	převážně tematické rámcování	onemocnění je uváděno v širším kontextu, jsou uváděny trendy v čase, onemocnění je prezentováno jako veřejný problém, jehož řešení by mělo probíhat pomocí veřejných opatření
		99	smíšené rámcování	kombinuje vlastnosti obou výše uvedených rámců a nelze jednoznačně určit, který z nich je převažující
11 DŮSLEDKY	Důsledky	1	přítomen	akcentovány jsou důsledky nemoci, jako je ohrožení lidského života, ohrožení nenarozených dětí, sociální nebo hospodářský dopad (ekonomické náklady atp.) Kromě škod jsou zmiňovány také společenské/politické otázky či diskuse generované v důsledku výskytu nebo šíření viru
		0	nepřítomen	
12 NEJISTOTA	Nejistota	1	přítomen	polemika týkající se příčin, dalšího možného šíření a léčby; onemocnění je prezentováno jako něco neznámého, co vyžaduje zkoumání a pozornost ze strany odborníků či vlády
		0	nepřítomen	
13 AKCE	Akce	1	přítomen	jednání, které bylo učiněno ve snaze zabránit dalšímu šíření viru, zahrnuje preventivní opatření a potenciální strategické plány
		0	nepřítomen	
14 UKLIDNĚNÍ	Uklidnění	1	přítomen	snaha o zmírnění obav veřejnosti, zdůrazňují připravenost či úspěchy, kterých bylo dosaženo v boji proti šíření viru, objevuje se metafora jinakosti
		0	nepřítomen	
15 KONFLIKT	Konflikt	1	přítomen	akcentovány jsou rozdíly v postojích či argumentační neshody mezi zpravodajskými zdroji – např. diskuse o tom, jak vysoké riziko hrozí, či jaké podoby by měla nabývat prevence
		0	nepřítomen	
16 NOVA ZJIŠTENÍ	Nová zjištění	1	přítomen	rámec se vztahuje k novým poznatkům, výsledkům výzkumných prací nebo novým zjištěním, která mají pomoci zastavit šíření viru, včetně objevu nových způsobů šíření, přenosu, ale také léčby či prevence a vývoje léků
		0	nepřítomen	

17 DOMINANTNI RAMEC	Převažující specifický rámec	1	důsledky	akcentovány jsou důsledky nemoci, jako je ohrožení lidského života, ohrožení nenarozených dětí, sociální nebo hospodářský dopad (ekonomické náklady atp.) Kromě škod jsou zmiňovány také společenské/politické otázky či diskuse generované v důsledku výskytu nebo šíření viru
		2	nejistota	polemika týkající se příčin, dalšího možného šíření a léčby; onemocnění je prezentováno jako něco neznámého, co vyžaduje zkoumání a pozornost ze strany odborníků či vlády
		3	akce	jednání, které bylo učiněno ve snaze zabránit dalšímu šíření viru, zahrnuje preventivní opatření a potenciální strategické plány
		4	uklidnění	snaha o zmírnění obav veřejnosti, zdůrazňují připravenost či úspěchy, kterých bylo dosaženo v boji proti šíření viru, objevuje se metafora jinakosti
		5	konflikt	akcentovány jsou rozdíly v postojích či argumentační neshody mezi zpravodajskými zdroji – např. diskuse o tom, jak vysoké riziko hrozí, či jaké podoby by měla nabývat prevence
		6	nová zjištění	rámec se vztahuje k novým poznatkům, výsledkům výzkumných prací nebo novým zjištěním, která mají pomoci zastavit šíření viru, včetně objevu nových způsobů šíření, přenosu, ale také léčby či prevence a vývoje léků
		99	dominantní rámec není přítomen/nelze určit	
18 POČET ZDROJU	Počet zmíněných zdrojů	0	zdroj není uveden	počet zdrojů či aktérů, které jsou v článku explicitně citovány v souvislosti s virem zika
		1	1	
		2	2	
		3	3	
		99	více	
19 LOKALITA	Lokalita dominantního informačního zdroje	1	domácí	Za dominantní informační zdroj považujeme: a) jedinou osobu či instituci, která je v článku citována nebo uváděna jako zdroj b) osobu či instituci, která je v článku citována nebo uváděna jako zdroj a má v článku dominantní postavení, nebo je jí věnováno nejvíce prostoru c) osobu či instituci, která je v článku citována nebo uváděna jako zdroj na prvním místě v případě, že nelze určit, který z uvedených zdrojů je dominantní
		2	zahraniční	
		0	žádný/nelze určit	

20 ZDROJ1	Typ zdroje	0	žádný	
		1	české instituce	
		2	zahraniční instituce	
		3	čeští lékaři	
		4	zahraniční lékaři	
		5	čeští představitelé/úřady	
		6	zahraniční představitelé/úřady	
		7	čeští sportovci	
		8	zahraniční sportovci	
		9	čeští vědci	
		10	zahraniční vědci	
		11	ČOV	
		12	MOV	
		13	zahraniční média/agentury	
		14	zahraniční nakažení/postižení	
		15	WHO	
		16	CDC	
		17	jiné	
21 VYJADŘENÍ ZDROJE 1	Povaha vyjádření zdroje 1	1	Varovné	Vyjádření má výstražný charakter, posiluje (možné) obavy z viru zika
		2	Uklidňující	Vyjádření má uklidňující charakter, oslabuje/zmírňuje (možné) obavy z viru zika
		0	nelze určit/není uvedeno	
22 ZDROJ2	Informační zdroj 2	1–17	Seznam zdrojů (VIZ ZDROJ 1)	Osoba či instituce, která je v článku citována nebo uváděna jako zdroj a současně není kódována jako dominantní informační zdroj. V článcích s velkým množstvím zdrojů kódovány zdroje 3
23 VYJADŘENÍ ZDROJE 2	Vyjádření informačního zdroje 1	1	Varovné	Vyjádření má výstražný charakter, posiluje (možné) obavy z viru zika
		2	Uklidňující	Vyjádření má uklidňující charakter, oslabuje/zmírňuje (možné) obavy z viru zika
		0	nelze určit/není uvedeno	
24 ZDROJ3	Informační zdroj 3	1–17	Seznam zdrojů (VIZ ZDROJ 1)	Osoba či instituce, která je v článku citována nebo uváděna jako zdroj a současně není kódována jako dominantní informační zdroj. V článcích s velkým množstvím zdrojů kódovány zdroje 3
25 VYJADŘENÍ ZDROJE 3	Vyjádření informačního zdroje 3	1	Varovné	Vyjádření má výstražný charakter, posiluje (možné) obavy z viru zika
		2	Uklidňující	Vyjádření má uklidňující charakter, oslabuje/zmírňuje (možné) obavy z viru zika
		0	nelze určit/není uvedeno	
26 PRENOS	Charakteristika onemocnění – přenos	1	přítomna	Je uveden alespoň jeden způsob přenosu nemoci
		0	nepřítomna	
27 PROJEVY	Charakteristika onemocnění – projevy/příznaky	1	přítomna	V článku se objevují informace o příznacích, nebo o jiných možných projevech nemoci, které jsou srovnatelné s chřipkou – horečka, vyrážka, bolest hlavy a kloubů, únava, malátnost, zánět spojivek
		0	nepřítomna	
28 PRŮBEH	Charakteristika onemocnění – průběh	1	přítomna	Charakteristika celkového průběhu onemocnění a možných komplikací
		0	nepřítomna	

29 LECBA	Charakteristika onemocnění – léčba	1	přítomna	V článku je zmíněna (ne)existence léčby viru zika
		0	nepřítomna	
30 PREVENCE	Charakteristika onemocnění – prevence	1	přítomna	Jsou zmíněny způsoby prevence, repelenty, odložení cesty do postižených oblastí, odložení těhotenství atp.
		0	nepřítomna	Jedinou zmíněnou prevencí je odložení cesty do postižených oblastí
31 SKUPINY	Charakteristika onemocnění – rizikové skupiny	1	přítomna	V článku jsou zdůrazněny některé ohrožené cílové skupiny (zejm. těhotné ženy, ženy plánující početí, nenarozené děti)
		0	nepřítomna	
32 JINAKOST	Metafora jinakosti	1	přítomna	Média riziko ohrožení spojují se sepecifickými podmínkami v jiné lokalitě, které zde
		0	nepřítomna	pravděpodobně nenastanou
33 NEGATIVNÍ EMOCE	negativní emocionální výrazy v titulku	1	Ano	Výskyt negativních emocionálních výrazů použitých v titulku při popisu charakteristiky viru zika, onemocnění a problémů, které virus způsobuje. Konkrétně bude sledován výskyt těchto výrazů (včetně jejich gramatických variant a odvozených výrazů): a) extrémní adjektiva – masivní, extrémní, mimořádný, agresivní, dramatický, zákeřný, šokující, nebezpečný, (ve spojení se slovy jako vysoce, mimořádně atp.) nakažlivý (ve spojení se slovy jako vysoce, mimořádně atp.), smrtící/smrtelný, radikální, alarmující; příslovce odvozená od těchto adjektiv b) negativní emocionální podstatná jména – hrozba, ohrožení, zabiják, strach, panika, hysterie, šílenství, obavy, strašák, pohroma, katastrofa, poplach, pohotovost, epidemie, pandemie, krize, zhouba, smrt c) negativní emocionální slovesa – bát se, děsit, udeřit, řídit, ohrozit, trápit, trpět, strašit, zemřít, vraždit
		0	Ne	
34 MEDIC	medicínské výrazy	1	Ano	Výskyt následujících medicínských výrazů (včetně jejich gramatických variant a odvozených výrazů) uvedených v souvislosti s virem zika: ZIKV, mikrocefalie, GBS, Guillain-Barrého syndrom, dengue, flavivirus, aedes, aegypti, transfuze, vakcinace, ikubace, PCR, polymerázová řetězová reakce, RNA, ribonukleová kyselina, ELISA, protilátky, arboviry, očkování, anamnéza, diagnóza
		0	Ne	
36 ARMAD	armádní výrazy	1	Ano	Počet následujících armádních výrazů (včetně jejich gramatických variant a odvozených výrazů) uvedených v souvislosti s virem zika: bojovat, (vy)zbrojit, nepřítel, manévry, porazit, útok/(za)útočit, vyhlásit válku, válčit
		0	Ne	
36 OLYMPIADA	spojitost s LOH	1	Ano	Objevuje se spojitost s LOH
		0	Ne	